

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

FINANCOVANIE CIRKVI A NÁBOŽENSKÝCH SPOLOČNOSTÍ VO
VYBRANÝCH KRAJINÁCH EURÓPY

Diplomová práca

2017

Bc. Ester Forgáčová

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

FINANCOVANIE CIRKVI A NÁBOŽENSKÝCH SPOLOČNOSTÍ VO
VYBRANÝCH KRAJINÁCH EURÓPY

Diplomová práva

Študijný program:	Právo (EŠMgr-PR)
Školiace pracovisko:	Ústav pre právne otázky náboženskej slobody
Študijný odbor:	6835, Právo
Vedúci práce:	doc. ThLic. Mgr. Damián Němec, dr.

Trnava 2017

Bc. Ester Forgáčová

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
ZADANIE ZÁVEREČNEJ DIPLOMOVEJ PRÁCE

Meno, priezvisko a tituly študenta:	Bc. Ester Forgáčová
Kód študenta:	S1311035776
Študijný program:	EŠMgr-PR
Typ záverečnej práce:	Diplomová práca
Názov záverečnej práce:	Financovanie cirkví a náboženských spoločností vo vybraných krajinách Európy
Meno, priezvisko a tituly vedúceho práce:	doc. ThLic. Mgr. Damián Němec, dr.
Meno, priezvisko a tituly vedúceho pracoviska:	ThLic. Mgr. Michaela Moravčíková, Th.D.
Anotácia:	Práca sa zaoberá otázkou financovania cirkví a náboženských spoločností nielen v krajinách Európy ale aj na Slovensku. Rozoberá jednotlivé spôsoby financovania na príklade konkrétnych štátov.
Jazyk, v ktorom sa práca vypracuje:	slovenský
Dátum schválenia zadania:	15.1.2015

Podpis vedúceho práce

Pod'akovanie

Za pomoc, ústretovosť a cenné rady pri vypracovaní tejto diplomovej práce veľmi pekne ďakujem pánovi Doc. ThLic. Mgr. Damiánovi Němcovi dr. .

Abstrakt

FORGÁČOVÁ, Ester, Bc. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností vo vybraných krajinách Európy*. (Diplomová práca). Trnavská univerzita v Trnave. Právnická fakulta. Ústav pre právne otázky náboženskej slobody. Vedúci práce: doc. ThLic. Mgr. Damián Němec, dr. . Trnava 2017. 66 s.

Práca ponúka prehľadnú informáciu o financovaní cirkví a náboženských spoločností. Hlavným cieľom našej diplomovej práce bolo priblížiť čitateľovi čo najzrozumiteľnejšie problematiku financovania cirkví a náboženských spoločností nielen na území Slovenskej republiky, ale taktiež aj prostredníctvom iných štátov Európy, keďže spôsob financovania je v rámci Európy v jednotlivých štátoch veľmi odlišný. Odlišnosti v spôsobe financovania vznikali vzhľadom na históriu jednotlivých štátov ako aj vzhľadom na vzťahy medzi štátmi a cirkvami a náboženskými spoločnosťami. V tejto práci sú vysvetlené nielen jednotlivé modely financovania cirkví a náboženských spoločností vo všeobecnosti a ich aplikovaní v rôznych krajinách, ale uvádzame tu i vlastný názor na jednotlivé modely financovania ako i na súčasné financovanie na území Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: Financovanie, cirkev, náboženská spoločnosť, právna úprava, odluka cirkvi od štátu.

Abstract

FORGÁČOVÁ, Ester, Bc. *Financing of churches and religious communities in selected European countries*. (Diploma thesis). Univerzity of Trnava in Trnava. Faculty of law. Institute for legal issues of religious freedom. Supervisor: doc. ThLic. Mgr. Damián Němec, dr.. . Trnava 2017. 66 p.

This diploma thesis provides insight into the financing of churches and religious communities. The main aim of our diploma thesis was to bring the reader as clearly as possible the issue of the financing of churches and religious communities, not only in Slovakia, but also by other European countries because the method of financing is very different within Europe. Differences in method of financing arose because of the history of the individual states and for relations between states and churches and religious communities. This diploma thesis explains not only individual models of church and religious society financing in general and their application in different countries, but also gives our own opinion on individual financing models as well as on current financing in the territory of the Slovak Republic.

Key words: Financing, church, religious society, legislation, separation of church and state.

Obsah

Zoznam ilustrácií a tabuliek	8
Zoznam skratiek	9
Úvod	10
1 Vzťah štátu k cirkvám a náboženským spoločnostiam	12
1.1 Konfesijný štát – štátne vyznanie.....	12
1.2 Svetský štát	14
1.2.1 Filozofia odluky cirkvi od štátu	14
1.2.2 Model priateľskej odluky.....	16
1.2.3 Model nepriateľskej odluky.....	16
2 Základné formy financovania cirkví a náboženských spoločností.....	18
2.1 Financovanie CaNS štátom	20
2.2 Financovanie CaNS ich členmi	21
3 Financovanie cirkví a náboženských spoločností vo vybraných krajinách Európy	24
3.1 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Českej republike	24
3.2 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Maďarskej republike	27
3.3 Financovanie cirkví a náboženských spoločností vo Francúzskej republike	30
3.4 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Nemeckej spolkovej republike.....	32
3.5 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Španielskom kráľovstve.....	36
3.5.1 Financovanie katolíckej cirkvi v Španielskom kráľovstve	37
3.5.2 Financovanie náboženských menšín v Španielskom kráľovstve	39
3.6 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska.....	40
4 Financovanie cirkví a náboženských spoločností na území Slovenskej republiky v minulosti a súčasnosti	43
4.1 Cirkvi a náboženské spoločnosti a ich financovanie na Slovensku v minulosti	43
4.2 Cirkvi a náboženské spoločnosti na Slovensku v súčasnosti	47
4.3 Súčasný model financovania cirkví a náboženských spoločností na Slovensku.....	50
4.4 Legislatíva upravujúca financovanie cirkví a náboženských spoločností na Slovensku .	55
4.5 Zhodnotenie financovania cirkví a náboženských spoločností na Slovensku v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami	58
Záver	61
Zoznam použitých právnych prameňov	62
Zoznam použitej literatúry	63

Zoznam ilustrácií a tabuliek

Schéma 1 Modely financovania CaNS	19
Tabuľka 1 Klady a zápory modelov financovania CaNS	23
Tabuľka 2 Základné platy duchovných v eurách za mesiac	51

Zoznam skratiek

CaNS	cirkvi a náboženské spoločnosti
ČR	Česká republika
EÚ	Európska únia
KC	katolícka cirkev
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
SR	Slovenská republika
Z. z. / Zb.	Zbierka zákonov

Úvod

Cirkvi a náboženské spoločnosti (CaNS) sú súčasťou verejného sektoru a ako každá iná organizácia, potrebujú na svoje fungovanie a činnosť finančné a materiálne prostriedky. Práve oblasť financovania je akousi “nekonečnou témou“, pretože v každom štáte sú podľa môjho názoru obyvatelia, ktorí sú “za“ ale aj “proti“ spôsobu cirkevného financovania v danej krajine, a preto považujem význam tejto problematiky za nespochybniteľný. Problém financovania CaNS sa netýka len veriacich, ale aj neveriacich obyvateľov daného štátu a preto je pre každý štát táto téma dôležitou a častou témou na diskusiu. Aj súčasná vláda Slovenskej republiky si stanovila cieľ, nájsť pre cirkvi a náboženské spoločnosti spravodlivejší spôsob financovania, keďže slovenský model financovania môžeme charakterizovať už ako výnimočný v rámci Európy, ktorý bol vytvorený počas komunistického režimu. Aktuálne sa o tejto problematike vedú opakované debaty, ktoré by mali byť uzavreté úpravou zákona.

Cieľom našej práce je oboznámenie čitateľa s danou problematikou, stručné ale výstižné priblíženie niektorých foriem financovania na území Európskeho kontinentu, a následne vyjadriť názor na financovanie na území Slovenskej republiky.

Diplomovú prácu sme rozdelili do štyroch kapitol. V prvej kapitole charakterizujeme vzťah štátu k cirkvám a náboženským spoločnostiam z hľadiska priznávania sa štátu k náboženstvu, resp. náboženstvám, teda tu spomíname model konfesijného a svetského štátu. Vzťah, ktorý je medzi cirkvami a štátom výrazne ovplyvňuje spôsob ich financovania.

V druhej kapitole rozoberáme základné formy financovania cirkví a náboženských spoločností, medzi ktoré patrí model financovania CaNS štátom, financovanie CaNS ich členmi. Okrem uvedených modelov financovania sú CaNS financované zo zdrojov z výnosov ich majetku.

Tretia kapitola je venovaná analýze financovania CaNS vo vybraných krajinách Európy, ktorými sú Česká republika, Maďarská republika, Francúzska republika, Nemecká spolková republika, španielske kráľovstvo a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska. Českú republiku som vybrala pre jej spoločné dejiny so Slovenskom v 20. storočí, ostatné štáty predstavujú výrazné modely financovania CaNS v Európe.

Modely financovania CaNS aplikované v týchto krajinách sa výrazne líšia vzhľadom na ich rôzny historický, spoločenský a politický vývoj.

Posledná kapitola práce pojednáva o financovaní CaNS na území Slovenskej republiky. Konkrétne sa tu prehľadne venujeme histórii financovania CaNS a súčasným CaNS, podrobnejšie potom modelu ich financovania ako z praktického tak i z legislatívneho hľadiska. Na konci kapitoly hodnotíme súčasný model financovania CaNS v porovnaní s modelmi v ostatných krajinách a navrhujeme odporúčanie pre zlepšenie súčasného modelu financovania CaNS na Slovensku.

V závere práce hodnotíme jej prínos a mieru naplnenia stanoveného cieľa diplomovej práce.

1 Vzťah štátu k cirkvám a náboženským spoločnostiam

Vzťah medzi štátom a CaNS je predmetom osobitnej právnej úpravy. Tá je nutná už z toho dôvodu, že CaNS sa svojou podstatou aj poslaním značne líšia od iných spoločenských útvarov. Uvedená právna úprava má v jednotlivých krajinách značne odlišnú podobu, lebo je výsledkom rôznych historických predpokladov. V priebehu dejín sa modely vzťahu cirkvi a štátu vyvíjali. Do 16. storočia bol spoločenský a náboženský systém jednotný, hoci s rôznymi variantmi. S príchodom novoveku došlo ku konfesijnému rozdeleniu Európy vplyvom reformačného hnutia, ku kríze autority pápežstva aj rozvoju ideí národnej suverenity, suverenity jednotlivých vládcov, dôsledkom toho postupne k rozpadu jednoty politického a náboženského prvku v spoločnosti. Od 18. storočia sa do súčasnosti utvorili dva základné modely vzťahu cirkvi a štátu – model konfesijného štátu, kedy štátna moc uprednostňuje jedno vyznanie, a model svetského štátu čiže odlukový model v dvoch hlavných variantoch: model priateľskej a nepriateľskej odluky.¹

1.1 Konfesijný štát – štátne vyznanie

Pri modeli štátneho vyznania, čiže keď hovoríme o konfesijnom štáte, rozlišujeme tradičnú a modernú verziu. Podľa tradičnej verzie štát afirmuje určitú náboženskú doktrínu ako jediné pravdivú, formálne to potvrdzuje v ústave alebo konkordáte a z verejných zdrojov toto náboženstvo podporuje. Vyznávanie iných náboženstiev vykonávateľa štátnej moci buď úplne vylučujú, alebo tolerujú. Podľa týchto dvoch kritérií možno rozlišovať medzi netolerančnými a tolerančnými konfesijnými štátmi.² Modernizovaná verzia zmierňuje tradičnú verziu. Štát zámerne neafirmuje určité náboženstvo, ale z historických alebo sociologických dôvodov uznáva jedno náboženstvo ako štátne. Toto náboženstvo má privilegované postavenie z hľadiska finančnej podpory oproti iným náboženstvám či vyznaním. Štát tiež všetkým obyvateľom dáva záruky náboženskej slobody.

Z nekresťanských náboženstiev je štátne vyznanie najmä v islamských štátoch, ktorými sa tu nebudeme zaoberať. U kresťanských nekatolíckych vyznaní sa jedná najmä o pravoslávnu vieru vo východnej Európe. Pri protestantských štátoch možno hovoriť o škandinávskych štátoch a nesmieme zabúdať na anglikánsku Veľkú Britániu. U štátov

¹ TRETERA, J. R. 2002. *Štát a cirkve v Českej republike*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555. s. 7.

² TRETERA, J. R. 2002. *Štát a cirkve v Českej republike*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555. s. 11.

s väčšinovým počtom veriacich katolíkov sa katolícke vyznanie ako štátne vyznanie v minulosti vyskytovalo v čistej podobe u mnohých štátov do II. vatikánskeho koncilu (1962-1965). Katolícki biskupi sa na II. vatikánskom koncile (1962-1965) zaoberali aj otázkami postavenia katolíckej cirkvi v súčasnej spoločnosti, jej vzťahu k ostatným cirkvám a náboženským spoločnostiam a vzťahu k štátnej moci. Zásady diskutované na koncile sa premietli bežne do všetkých 16 koncilových dokumentov, najviac však do dokumentu *Gaudium et spes* - konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete. „*Politické spoločenstvo a Cirkev sú na svojom poli pôsobnosti od seba navzájom nezávislé a autonómne. Ale obidve, i keď z rozličného dôvodu, stoja v službe osobného aj spoločenského povolania človeka. Túto službu budú môcť vykonávať na osoh všetkým tým účinnejšie, čím lepšie budú medzi sebou udržiavať zdravú spoluprácu podľa miestnych a časových okolností. Ved' človek nie je limitovaný len časným poriadkom, ale v plnej miere si zachováva svoje večné povolanie, hoci žije v ľudských dejinách.*“³

Podstatný význam majú tri zásady⁴:

- zásada autonómie štátu a cirkvi v oblasti svojich kompetencií,
- zásada ochrany náboženskej slobody v individuálnom i spoločenskom rozmere,
- zásada spolupráce štátu a cirkvi pre dosiahnutie spoločného dobra ľudskej osoby.

Tieto zásady viedli k vypracovaniu novej teórie vzťahu štát a cirkvi na podklade spolupráce a viedli k revízii doterajšej právnej úpravy vzťahu štátu a katolíckej cirkvi i vzťahu štát verzus ostatné cirkvi vo viacerých štátoch. Možno povedať, že z tohto hľadiska sa stal II. vatikánsky koncil prelomom vo vzťahoch štátu a cirkvi. Katolícka cirkev sa rozhodla rezignovať na skôr udelené privilégia, predovšetkým tam, kde by mohla byť na prekážku náboženskej slobode prislúchajúcej ako každému človeku, tak náboženským skupinám. Preto bol revidovaný právny status katolíckej cirkvi v mnohých krajinách (napr. Taliansko, Španielsko, Írsko, Lichtenštajnsko, Luxembursko, Monako, a mnohé latinskoamerické štáty). Už v priebehu koncilu to malo vplyv na zmluvy Apoštolskej stolice s Venezuelou a Argentínou. Špecifické otázky ako je školstvo a rodinné právo

³ **Druhý vatikánsky koncil.** 1965. *Gaudium et spes*. [online]. Vatikán. [cit. 14.05.2017] Dostupné na internete: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes>>

⁴ **NĚMEC, D.** 2008. *Cirkev a stát*. [online]. Olomouc. [cit. 14.05.2017] Dostupné na internete: <http://old.pf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/teorie-prava/Cirkev-Stat2008.pdf>

môžu byť riešené konkordátom so Svätou stolicou. Tieto štáty teda dnes patria k nekonfesijným štátom.

Profesor Tretera ku konfesijným štátom zaraďuje ešte konfesijné štáty „à rebours“. *„Ku konfesijným štátom sú radené v súčasnej vede konfesijného práva aj také štáty, ktoré povýšia ideológiu, ktorej súčasťou je ateizmus, do postavenia, aké v klasických konfesijných štátoch malo nejaké náboženstvo, náboženská viera či vyznania.“*⁵ Jedná sa teda o všetky krajiny s komunistickým režimom, kde je marxisticko-leninská ideológia ústavne vyhlásená za hlavnú ideológiu krajiny. V rôznych komunistických krajinách bol stupeň tolerancie ostatných cirkví a náboženských spoločností rôzny. Bola však obmedzená najmä na prosté „uspokojovanie náboženských potrieb“, čo je termín sám o sebe urážlivý pre veriaceho človeka. Podobné konfesijným štátom „à rebours“ sú štáty s jedinou vládnuťou ideológiou, ktorej súčasťou nie je síce výslovný ateizmus, ale opäť určité kvázi religiózne predznamenanie. Tieto štáty môžeme nájsť v minulosti. Jednalo sa o jakobínsku diktatúru vo Francúzsku - vládu „kultu rozumu“ a národný socializmus v Nemecku - vláda kultu „krvi a pôdy“.⁶

1.2 Svetský štát

*„V moderných štátoch zvíťazila idea náboženskej slobody a teda aj postulát konfesijnej neutrality štátu. Od štátu zameraného na podporu istej konfesie a teda s touto konfesiou sa identifikujúceho sa prešlo k štátu konfesijne neutrálnemu, t.j. svetskému. Predpokladom je neidentifikácia takého štátu sa žiadnym vyznaním, náboženskou vierou či ateistickou ideológiou.“*⁷ Konfesijne neutrálne štáty sa všeobecne nazývajú odlukové štáty. Autori sa nezhodnú v presnom delení rôznych typov svetského štátu. Niektorí odlišujú odluku na priateľskú a nepriateľskú, iní miesto priateľskej odluky používajú termín kooperácia. V tejto práci sme sa venovali deleniu na model priateľskej a nepriateľskej odluky.

1.2.1 Filozofia odluky cirkvi od štátu

Keďže odluka cirkvi od štátu zohľadňuje záujmy všetkých občanov ako celku a nedelí ich na veriacich a neveriacich, môžeme ju považovať za demokratickú formu postavenia cirkvi

⁵ TRETERA, J. R. 2002. *Štát a cirkve v Českej republike*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555. s. 12.

⁶ TRETERA, J. R. 2002. *Štát a cirkve v Českej republike*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555. s. 13.

⁷ TRETERA, J. R. 2002. *Štát a cirkve v Českej republike*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555. s. 14.

v štáte a jej financovania. Ide o princíp, pri ktorom nie je žiadna skupina uprednostňovaná, keďže všetci občania sa riadia len Ústavou a zákonmi daného štátu bez vplyvu cirkví. Štát je neutrálny vo vzťahu k viere, a svojim občanom zabezpečuje slobodu vyznania a nepresadzuje záujmy jednotlivých cirkví. Odlukou dochádza taktiež k odluke cirkví od politiky a tým sa viera chápe ako súkromná záležitosť jednotlivca, keďže cirkvi nemajú vplyv či účinok na právny poriadok daného štátu.

Prusák vo svojej knihe „Odluka cirkvi od štátu“ považuje odluku tiež za najdemokratickejší spôsob aj pre Slovenskú republiku a jej výsledok zhrnul do štyroch nasledovných bodov:

- svetský štát (štát je svetonázorovo neutrálny),
- svetský charakter štátneho práva (nezávislosť od cirkevného práva)
- zbavenie cirkví výhod a privilégií (ale nevylučuje finančnú pomoc štátu napríklad na charitatívnu činnosť),
- garancia slobody svedomia, vierovyznania a myslenia (politická a právna rovnosť občanov bez ohľadu na ich vieru).⁸

Odluka cirkvi od štátu nestavia štát rovno do protináboženskej pozície, naopak dáva jej istú mieru nezávislosti, tým že cirkvi stavia na úroveň súkromných združení, nevládných organizácií, či verejnoprávnych korporácií. Odluka cirkví od štátu je tiež v súlade s Deklaráciou o náboženskej slobode, Chartou Spojených národov, Listinou základných práv a slobôd, Všeobecnou deklaráciou práv človeka, Deklaráciou o vylúčení všetkých foriem netolerancie a diskriminácie z náboženských dôvodov alebo presvedčení a mnohých iných svetovo uznávaných dokumentov.⁹

Zvláštna forma nedokončenej odluky cirkvi od štátu je niekedy nazývaná kooperáciou. Kooperácia sa definuje ako partnerská spolupráca cirkvi a štátu, kedy cirkvi majú postavenie verejnoprávnej inštitúcie a podieľajú sa na činnosti verejnej sféry (školsťvo, zdravotníctvo). Štát u registrovaných cirkví hradí platy duchovným a inak nezasahuje do ich vnútorných záležitostí (Česká republika, Nemecko, Rakúsko, Belgicko). Táto kooperácia môže nadobudnúť pre katolícku cirkev podobu konkordátu. Konkordát je

⁸ PRUSÁK, P. 2003. *Odluka cirkvi od štátu*. Bratislava: Juraj Masár-AMA, 2003. 103 s. ISBN 80-968938-2-3. s. 22-23.

⁹ PRUSÁK, P. 2003. *Odluka cirkvi od štátu*. Bratislava: Juraj Masár-AMA, 2003. 103 s. ISBN 80-968938-2-3. s. 24.

medzinárodnou zmluvou uzatvorenou medzi Apoštolskou stolicou a príslušným štátom; táto zmluva upravuje vzťah katolíckej cirkvi a štátu.

1.2.2 *Model priateľskej odluky*

Model priateľskej odluky cirkví a štátu je najrozšírenejším modelom na svete. Jedná sa o model vzájomnej nezávislosti a zároveň spolupráce. Štátna moc uznáva, že cirkvi a náboženské spoločnosti sú pre spoločnosť prospešné, a to aj pre tú časť občanov, ktorá k nim neprislúcha. Štát by mal zabezpečovať poriadok smerujúci k všeobecnému dobru, v jeho priestore by mali cirkvi pôsobiť a vytvárať hodnoty, ktoré sú priaznivé aj pre štát a jeho občanov. Cirkvi a náboženské spoločnosti sa totiž angažujú najmä v oblasti školstva, zdravotníctva, sociálnej starostlivosti a starostlivosti o historické pamiatky a spolupracujú v nich so štátom. Konajú tiež veľkú službu v oblasti charity. „*Absencia cirkví a ich širokého pôsobenia v spoločnosti by bola citeľnou stratou pre celú spoločnosť. Preto sa niekedy hovorí priamo o nezastupiteľnej úlohe cirkví v spoločnosti.*“¹⁰ Medzi svetské štáty kooperačného typu patria takmer všetky štáty Európskej únie. Napríklad v Nemecku podľa Bonnského základného zákona¹¹ majú náboženské vyznania status verejných združení a podrobnosti stanovuje právo jednotlivých území. Ústava garantuje náboženskú slobodu jednotlivcom. Každá cirkev a náboženská spoločnosť je úplne autonómnym subjektom s právom stanoviť si vlastné normy a zakladať vlastné združenia. Záležitosti spoločného záujmu sú riešené cestou rokovaní a bilaterálnymi dohodami.

1.2.3 *Model nepriateľskej odluky*

Odlukový model svetského štátu, o ktorom sa často hovorí ako o francúzskej nepriateľskej odluke, má svoj počiatok vo francúzskej revolúcii. Ide o odluku, ktorú možno obrazne vyjadriť skôr ako rozvod, kedy sa manželia nielen pohádajú, ale navyše si aj nadávajú. Vyskytuje sa iba vo Francúzsku a bola na krátky čas zavedená aj v Portugalsku od vyhlásenia republiky v roku 1910 do vyhlásenia ústavy v roku 1933. Tento model budil na oboch frontoch veľké emócie, v súčasnosti sa však zdá byť už prekonaný. Roku 1905 bola vo Francúzsku vykonaná násilná a cirkvi až k zemi zrážajúca ich odluka od štátu. Cirkvi boli zbavené všetkých verejných práv.

¹⁰ TRETERA, J. R. 2002. *Štát a cirkve v Českej republike*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555. s. 17.

¹¹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland - I. Die Grundrechte - Art 1. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>>

Model nepriateľskej odluky vznikol teda počas francúzskej revolúcie (1789-1795) a neskôr bol niekoľkokrát modifikovaný. Základom je článok 10 o slobode svedomia a náboženstva z deklarácie práv človeka a občana, ďalej nadväzujú ďalšie právne normy z revolučnej doby. Týmto právnymi normami a konfiškáciou cirkevného majetku na účely splatenia štátnych dlhov boli cirkvi podriadené ešte väčšej moci štátu ako za monarchie. Cirkvi boli úplne vylúčené z verejného života. Nedostávalo sa im žiadnej finančnej podpory, mali zákaz výkonu kultu mimo vyznačené miesta, zákaz používania náboženských symbolov na verejnosti, cirkvi dokonca nemali ani právnu subjektivitu. Napoleon Bonaparte zaviedol tri štátne náboženstvá (katolícke, protestantské, judaizmus) a roku 1801 uzavrel konkordát s Vatikánom, ku ktorému však jednostranne pripojil tzv. Organické články, ktorými bola cirkevná sloboda opäť obmedzená a prehlásená superiorita štátu nad cirkvami. Odluku ešte viac prehĺbila Parížska komúna v roku 1871, ktorá vykonala zoštátnenie školstva a zákaz výuky náboženstva v štátnych školách. V roku 1905 bola zákonom vyhlásená nová odluka, ktorú možno charakterizovať štyrmi bodmi:

- republika zaistí slobodu náboženstva a slobodu vykonávania kultu,
- štát je úplne sekulárny,
- cirkvi môžu vyvíjať činnosť iba v rámci súkromného práva,
- všetok majetok vrátane budov fár a kostolov bol zoštátnený.

„Extrémnym prejavom uskutočnenia etatistických a protináboženských myšlienok je prípad francúzskej odluky z roku 1905. Primitívnosť tohto riešenia spočíva v totalitnom prejave domnejšej suverenity francúzskeho štátu, totiž v odmietnutí inštitucionálnych prejavov náboženskej slobody jednotlivca. Francúzska republika sa snažila a dodnes snaží zaplniť tú časť verejného priestoru, z ktorej vyhnala náboženské spoločenstvá, kultom štátu. Dodávam, že nie príliš úspešne.“¹²

Cirkvi boli teda zbavené právnej subjektivity, bol im zabavený majetok, a dokonca bolo zavedené povinné hlásenie miesta a času bohoslužieb, čo sa ukázalo v praxi ako nereálne, a cirkvi to od počiatku bojkotovali. Táto ostrá forma odluky bola čiastočne zmiernená po 1. svetovej vojne a predovšetkým potom po 2. svetovej vojne.¹³

¹² CSUKÁS, A. 2016. *Cirkev a štát: Zmluvy uzatvárané medzi náboženskými spoločenstvami a Českou republikou*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 23-38 s. Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, edice Scientia, sv. č. 568. ISBN 978-80-210-8394-3. s. 28.

¹³ TRETERA, J. R. 2002. *Štát a cirkve v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555. s. 21.

2 Základné formy financovania cirkví a náboženských spoločností

CaNS sú špecifickými subjektmi, ktoré nesú znaky neziskových organizácií (sú inštitucionalizované, súkromné, neziskové, samosprávne, nezávislé a dobrovoľné) a zároveň sa riadia ako konfesijným (svetským) tak i cirkevným právom, čo sa premieňa do ekonomiky a financovania CaNS. Pre financovanie CaNS je kľúčový vzťah štátu a cirkvi – teda či ide o konfesijný štát, alebo štát priateľskej, či nepriateľskej odluky. Financovanie v jednotlivých štátoch sveta závisí tiež od ďalších rôznych faktorov, medzi ktoré zaradíme napríklad historicky a kultúrne podmienený vzťah daného štátu k registrovaným CaNS ako aj právny poriadok daného štátu. S určitosťou môžeme konštatovať, že nie je možné vytvoriť model financovania CaNS, ktorý by bol uplatniteľný vo všetkých krajinách, a to najmä z historických, geografických a kultúrnych dôvodov, ktoré majú vplyv na vzťahy medzi štátom a konkrétnou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou, a tým pádom aj na ich aktuálny spôsob financovania.

Peková et al.¹⁴ uvádza, že v krajinách, kde má vzťah štátu s cirkvou formu odluky, sa cirkvi financujú zo svojich vlastných zdrojov (predovšetkým zo zbierok) a štát im prispieva len na charitatívne, vzdelávacie, prípadne kultúrne aktivity. V tomto prípade nemá štát právo na žiadny cirkevný majetok - je na neho pozerané ako na majetok súkromnej osoby. Tento systém je možné nájsť v USA alebo vo Francúzsku. Na rozdiel od odluky pri kooperácii štát uznáva cirkvi po právnej stránke a má s cirkvami objasnené majetkové vzťahy. Vďaka tomu sa cirkev podieľa na činnostiach všeobecného prospechu (vzdelávanie, zdravotníctvo, sociálna starostlivosť, väzenstva a pod.). Cirkvi sú v tomto prípade financované z cirkevných daní alebo z cirkevných poplatkov. Táto forma vzťahu existuje napr. v Nemecku, Rakúsku či Maďarsku. Konkordát je typ kooperácie, v ktorej sú vzájomné vzťahy štátu a cirkví (práva a povinnosti či financovanie cirkví) zakotvené v zmluve. Podľa Pekovej et al. existujú tri základné spôsoby financovania CaNS, ktoré sa v praxi zvyčajne kombinujú a dopĺňajú:

- Financovanie cirkví štátom - V tomto prípade štát prispieva na činnosť cirkví tzv. štátnymi príspevkami zo štátneho rozpočtu, to znamená, že každoročne prideliť dotácie predovšetkým na platy duchovných, na cirkevné ústredie a na údržbu cirkevných pamiatok. Mimo to štát financuje cirkevné školy a nemocnice,

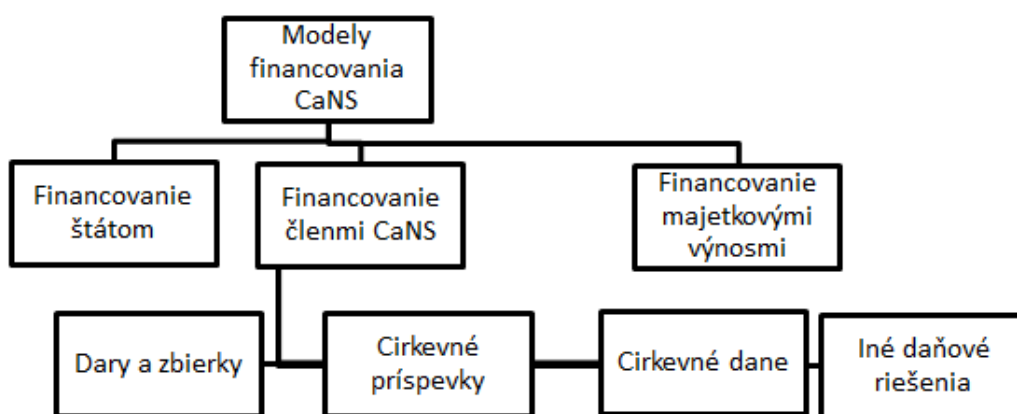
¹⁴ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M. 2012. *Veřejný sektor - řízení a financování*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4. s. 393.

sociálne ústavy i duchovnú službu v armáde. Tento systém sa používa napríklad v Českej republike, Grécku alebo v Belgicku.

- Financovanie cirkví ich členmi – Podstatou tohto systému je výber daní alebo príspevkov od veriacich. Systém cirkevných daní je uplatňovaný v Nemecku, kde cirkevné dane tvoria 80 % príjmov cirkvi. Tunajšie cirkvi majú právo vyberať dane od členov svojich farností a zborov. Daň sa pohybuje okolo 8-9 % z dane z príjmu fyzických osôb. V Rakúsku je uplatňovaný systém cirkevných príspevkov, ktoré platia všetci plnoletí členovia cirkvi s vlastným príjmom. V USA je typické financovanie CaNS formou zbierok a darov.
- Financovanie cirkví z výnosu majetku – Tento spôsob je využívaný súčasne s oboma predchádzajúcimi spôsobmi a v podstate je využívaný vo všetkých krajinách sveta.¹⁵

Schéma 1 zobrazuje systém modelov financovania CaNS podľa Marrého. Prvá forma financovania zo štátneho rozpočtu je prítomná napríklad v Belgicku, Luxembursku, či Grécku. Druhá forma, financovanie členmi CaNS je prítomná napr. v USA (systém darov a zbierok), Rakúsku (systém cirkevných príspevkov), Nemecku (cirkevná daň) a Španielsku (iné daňové riešenia). Posledná hlavná forma financovania prostredníctvom majetkových výnosov je prítomná vo Veľkej Británii, ale aj vo väčšine ostatných krajinách sveta, nakoľko ide o najbežnejšiu formu financovania CaNS.

Schéma 1 Modely financovania CaNS¹⁶

¹⁵ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M. 2012. *Veřejný sektor - řízení a financování*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4. s. 393.

¹⁶ MARRÉ, H. 1995. *Financování církve – v církvi a státu dneška*. In *Revue církevního práva*. [online]. 1995, č. 1. [cit. 19.05.2017] Dostupné na internete: < <http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre-1.htm> >

2.1 Financovanie CaNS štátom

Rumunsko, Grécko, Belgicko, Slovenská republika sú krajinami, ktoré uskutočňujú dominantné priame financovanie CaNS zo strany štátu. Tento systém bol využívaný i v Českej republike. Zaujímavým prípadom priameho financovania je Grécko, ktoré v súčasnosti poskytuje finančné prostriedky len Pravoslávnej cirkvi, ktorú tvorí až 95% občanov Grécka a zvyšné CaNS nie sú financované štátnym rozpočtom, ale prostredníctvom rôznych darov a zbierok alebo z iných príjmov. Štát financuje plat duchovných, ich vzdelávanie, zdravotné a dôchodkové poistenie. Okrem toho poskytuje Pravoslávnej cirkvi rôzne príspevky ako ju aj oslobodzuje od odvádzania daní.¹⁷

V Belgicku bola príčina úplne iná, keďže takzvaným spúšťačom tohto systému bolo znárodnenie prevažnej väčšiny majetku patriaceho cirkvám na prelome 18. a 19. storočia. Tento systém bol prijatý belgickou ústavou z roku 1831. Aby boli CaNS takýmto spôsobom financované, musia splniť päť formálnych kritérií, ktorými sú:

- zhromaždiť relatívne veľký počet prívržencov (niekoľko desiatok tisíc),
- byť štruktúrovaný takým spôsobom, že existuje zastupujúci orgán, ktorý vystupuje v mene príslušného náboženstva vo vzťahu k občianskym orgánom,
- náboženstvo, resp. CaNS je v krajine prítomné počas pomerne dlhého obdobia (niekoľko desiatok rokov),
- predstavovať určitú úroveň sociálneho benefitu,
- nevykonávať žiadnu činnosť, ktorá je v rozpore s verejným poriadkom.

V súčasnosti tieto kritéria spĺňa rímskokatolícka, protestantská a anglikánska cirkev, grécka a ruská pravoslávna cirkev ďalej islam a judaizmus¹⁸. Štát poskytuje finančné prostriedky na platy a penziu duchovných, rôzne štátne dotácie napríklad na stavbu a rekonštrukciu budov a na platy väzenských a vojenských kaplánov a iné.¹⁹

¹⁷ CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M. 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5. s. 29.

¹⁸ FRANKEN, L. 2015. *State Support for Religion in Belgium: A Critical Evaluation*. [online]. Oxford : J.M. Dawson Institute, 2015. [cit. 17.05.2017] Dostupné na internete <<https://academic.oup.com/jcs/article/59/1/59/2805462/State-Support-for-Religion-in-Belgium-A-Critical>>

¹⁹ CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M. 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5. s. 27-28.

2.2 Financovanie CaNS ich členmi

Financovanie prostredníctvom darov a zbierok závisí od jednotlivca, ktorý je členom registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, keďže samotný člen určuje na aké účely a v akej výške poskytne finančný príspevok. Tento spôsob financovania uskutočňujú štáty, ktoré sú nábožensky ľahostajné, so striktným oddelením štátu od CaNS, alebo v krajinách, v ktorých sú cirkvi v menšinovom postavení (ako napríklad katolícka cirkev vo Švédsku).²⁰ Takýmito štátmi sú Holandské kráľovstvo, Francúzsko a Portugalsko. Portugalsko zahrnuje vo svojej ústave odluku CaNS od štátu v roku 1910 a sú financované štátom len nepriamo. Do tohto systému zaraďujeme aj financovanie Anglicka a Írska. Zvláštnosťou Veľkej Británie je, že aj napriek faktu, že Anglikánska cirkev je cirkvou štátnou, sú CaNS financované prostredníctvom zbierok veriacich.

V Írsku bola vykonaná odluka CaNS od štátu v roku 1871 a dovtedy bol štátnou cirkvou Anglikánska cirkev, ktorej bola poskytovaná finančná podpora zo strany štátu aj napriek faktu, že bolo Írsko v tom období prevažne katolíckou krajinou, ktorú tvorilo až 95% obyvateľstva. V Anglicku a Írsku síce štát neprispieva CaNS priamo finančnými prostriedkami, ale je im poskytovaná nepriama finančná podpora daňovými úľavami.²¹ Kladmi takéhoto financovania sú z pohľadu CaNS ich ekonomická a spoločenská rovnosť, nezávislosť od štátu a s tým spojená menšia kontrola a manipulácia zo strany štátu, čo je pre štát naopak nevýhodou. Nevýhodou pre CaNS je určitá forma finančnej nestability, keďže ich finančné prostriedky závisia od vôle a finančných možností ich členov.

Do systému cirkevných dávok, ktoré tvoria financovanie druhej skupiny, patria príspevky a dane. Takýto systém sa vyskytuje v štátoch so vzájomnou spoluprácou medzi štátom a CaNS, pričom je v toto vzťahu zachovaná nezávislosť. Cirkevné príspevky a dane, platia len členovia CaNS. Povinnosť platiť daň končí buď úmrtím alebo vystúpením povinného z cirkvi. Dane a príspevky sú najdôležitejším zdrojom príjmov CaNS v štátoch, ktoré uskutočňujú takýto spôsob financovania.²² Takýmito štátmi sú

²⁰ **MARRÉ, H.** 1998. *Systémy financovania cirkví v krajinách Európskej únie a v USA*. In *Revue cirkevního práva*. [online]. 1998. vol.10, no.2 [cit.1.2.2017]. Dostupné na internete: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>

²¹ **CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M.** 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5. s. 25-26.

²² **CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M.** 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5. s. 29-30.

Švédsko, Nemecko, Dánsko a Rakúska republika. V rakúskej republike sa uplatňuje systém cirkevných príspevkov od roku 1939. V ostatných štátoch sa uplatňuje systém cirkevných dávok prostredníctvom cirkevných daní.

Systém daňovej asignácie, ktorá je taktiež prostriedkom financovania druhej skupiny, uprednostňujú štáty, ktorých dominantná časť obyvateľstva je členom katolíckej cirkvi. Tento spôsob financovania sa vyznačuje slobodným rozhodnutím jednotlivca, či bude alebo naopak nebude podporovať cirkev. Takéto slobodné rozhodnutie sa vykonáva tak, že jednotlivec sa rozhodne, či určité percento z dane poukáže nejakej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, alebo je tento finančný obnos peňazí použitý na kultúrne účely štátu a preto sa občas daňová asignácia nazýva kultúrnou daňou. Systém daňovej asignácie sa uskutočňuje v Taliansku, Španielsku, alebo aj v Maďarsku, ktorého obyvateľstvo je nábožensky veľmi rôznorodé.²³ Tento spôsob financovania možno z hľadiska demokracie považovať za najspravodlivejší, keďže je založený na rozhodnutí jednotlivca, ktorú cirkev alebo náboženskú spoločnosť finančne podporí a to bez ohľadu na to, či je alebo nie je jej členom.

Jednotlivé systémy financovania CaNS sa v praxi kombinujú aj z dôvodu ich kládov a záporov, ktorých zhrnutie sa nachádza na nasledujúcej strane v tabuľke č. 1.

²³ CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M. 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5. s. 41-42.

Tabuľka 1 Klady a zápory modelov financovania CaNS²⁴

Model financovania	Klady	Zápory
Financovanie štátom	<ul style="list-style-type: none"> • zaručená výška príjmov, • zodpovednosť zo strany štátu 	<ul style="list-style-type: none"> • závislosť na štáte, • obmedzená možnosť ovplyvňovania výšky podpory zo strany štátu, • zdroje príjmov pochádzajú od celej spoločnosti
Cirkevné príspevky	<ul style="list-style-type: none"> • zdroje financovania pochádzajú iba od členov, • samofinancovanie, • výšku príspevkov určuje sama cirkev 	<ul style="list-style-type: none"> • vysoké straty z nedostatočnej evidencie (nákladovosť), • komplikované vymáhanie dávky, • nemožnosť spravodlivého rozloženia bremena, • systém prinucovania
Cirkevné dane	<ul style="list-style-type: none"> • zdroj financovania pochádza iba od členov (priamy vzťah spoluzodpovednosti), • nízka administratívna náročnosť a nákladovosť, • samofinancovanie, • spravodlivé rozloženie bremena (progresívna cirkevná daň v Nemecku) 	<ul style="list-style-type: none"> • nemožnosť voľby rozhodnutí o výške podpory, • systém prinucovania
Daňová asignácia	<ul style="list-style-type: none"> • možnosť voľby podporiť cirkev i od nečlenov 	<ul style="list-style-type: none"> • veľmi asymetrické riešenie s negatívnym dopadom na niektoré skupiny obyvateľstva (musia prispievať na niečo, o čom nie sú presvedčení, že je všeobecne prospešné), • porušenie daňového princípu neurčitosti (o účelu by mal rozhodovať štát a nie občan), • kolísanie v príjmoch podľa nálady obyvateľstva, • zvýšenie výdajov zo štátneho rozpočtu
Zbierky a dary	<ul style="list-style-type: none"> • slobodná voľba miera a rozsahu podpory (princíp dobrovoľnosti), • samofinancovanie, • zdroje financovania pochádzajú predovšetkým od členov 	<ul style="list-style-type: none"> • nestabilita príjmov, • otázka sociálnej únosnosti (vo vzťahu k štruktúre veriacich, napr. v ČR)

²⁴ **OLEJNÍČEK, A. – MURIN, M.** 2003. *Financování církví a náboženských společností – doposud otázka bez odpovědi*. [online]. Brno : Univerzita obrany, 2003. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete: <
https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/28578/mod_folder/content/0/Financov%C3%A1n%C3%AD%20c%C3%ADrkv%C3%AD%20a%20n%C3%A1bo%C5%BEnsk%C3%BDch%20spole%C4%8Dnost%C3%AD%20-%20doposud%20nezodpov%C4%9Bzen%C3%A1%20ot%C3%A1zka.pdf?forcedownload=1>. s. 8.

3 Financovanie cirkví a náboženských spoločností vo vybraných krajinách Európy

Našou úlohou je vypracovať analýzu modelov financovania CaNS vo vybraných krajinách Európy. Za analyzované krajiny sme zvolili Českú republiku, a to hlavne kvôli nášmu spoločnému historickému vývoju, vďaka čomu môžeme v závere poukázať na hlavné odlišnosti medzi slovenským a českým systémom financovania CaNS. Ďalej sme analyzovali modely financovania CaNS v Maďarskej republike, Francúzskej republike, Nemeckej spolkovej republike, Španielskom kráľovstve a Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska. Našou úlohou je poukázať na odlišnosti v aplikovaných modeloch financovania CaNS v uvedených krajinách, ktoré majú rôzny historický vývoj a z neho prameniacci vzťah medzi štátom a cirkvami.

3.1 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Českej republike

Česká republika je po sčítaní obyvateľstva v roku 2011 považovaná za najateistickejší štát v Európe, keďže až 3 604 095 obyvateľov z celkových 10 436 560 uviedlo, že je bez náboženskej viery a naopak len 1 463 584 obyvateľov uviedlo, že sa hlásia k niektorej CaNS. Tieto dostupné štatistické údaje však nemôžeme považovať za úplne spoľahlivé, vzhľadom na fakt, že až 4 622 455 obyvateľov neuviedlo svoje náboženské presvedčenie.²⁵

Aj napriek tomu, že máme s Českou republikou (ČR) spoločnú minulosť, môžeme konštatovať odlišný spôsob financovania ako aj registrácie CaNS. Síce sa v súčasnosti štát podieľa na financovaní CaNS, avšak po dokončení procesu transformácie by malo dôjsť k odluke cirkvi od štátu. Skončenie transformácie by malo nastať v roku 2030 a to po navrátení majetku CaNS, respektíve po vyplatení finančných náhrad za majetky, ktoré nie je možné vrátiť.

V období prvej ČR sa pri registrácii CaNS používal rakúsky zákon z roku 1874 a to až do roku 1949, kedy ho zrušil komunistický režim, pričom cieľom bolo aby totalitný štát mohol svojvoľne uznávať a rušiť činnosť niektorých CaNS. Zaujímavé je, že v praxi sa tento – nominálne zrušený zákon – používal aj po roku 1950. Komunisti navrhli zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností konkrétne

²⁵ Český statistický úrad. [online]. [9.2.2017]. Dostupné na internete: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZVCR014&pvoc=&katalog=30719&z=T>>

§14 tak, že mohli svojvoľne bez zákonného podkladu uznávať a rušiť CaNS. Ako prví boli zakázaní v roku 1948 Svedkovia Jehovovi. Návrat demokratických pomerov nastal až po roku 1989 a legálne uznávanie nových CaNS bolo ustanovené až prostredníctvom zákona č. 308/1991 o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností. Podľa zákona č. 161/1992 Zb. o registrácii cirkví a náboženských spoločností mohli návrh na registráciu podať CaNS s minimálne 10 000 plnoletých občanov ČR hlásajúcich sa k danej CaNS, čo bolo kritizované pre veľmi vysoký počet aj napriek tomu, že SR si stanovila až 20 000 plnoletých členov. Kvôli takejto kritike bolo ustanovené, že cirkvám a náboženským spoločnostiam, ktoré sú členmi Svetovej rady cirkví, stačí na registráciu len 500 plnoletých členov. V oblasti registrácie došlo v ČR k obratu v roku 2002 a to prostredníctvom zákona č. 3/2002 Zb., kedy sa vytvorila úplne nová dvojstupňová konštrukcia registrácie.²⁶ K prvému stupňu, čiže registrácii, stačí aby konkrétna CaNS mala 300 plnoletých členov, ktorí nemusia byť občanmi ČR ale stačí, že majú na jej území povolenie na pobyt. Žiadosť o registráciu podávajú aspoň traja členovia (plnoletí občania ČR), ktorí sú členovia prípravného výboru. Okrem už spomínaných podpisov členov, je potrebné k návrhu priložiť základnú charakteristiku CaNS, základný dokument a zápis o založení. Aj vďaka zníženému počtu členov je aktuálne v ČR registrovaných až 38 CaNS.²⁷

Druhým stupňom registrované CaNS získajú oprávnenie k výkonu zvláštnych práv. Medzi tieto zvláštne práva sa zaraďuje: vyučovanie náboženstva na štátnych školách; vykonávanie duchovenskej činnosti povereným duchovným v ozbrojených silách ČR a na miestach kde sa vykonávajú väzby, tresty odňatia slobody, zabezpečovaciu detenciu, ochranné liečenie a výchovu; vykonávanie cirkevných obradov; zriaďovanie cirkevných škôl a zachovávanie povinnosti mlčanlivosti. Návrh na priznanie takýchto práv môžu podať len tie CaNS, ktoré sú registrované v ČR viac ako 10 rokov, sú bezúhonné, riadne plnia záväzky a zverejšňovali každoročné výročné správy o činnosti.²⁸

²⁶ **PŘIBYL, S.** 2013. *Medzinárodné a vnútroštátne právne aspekty subjektivity osobitných subjektov medzinárodného práva a cirkví a náboženských spoločností: Uznávanie cirkví a náboženských spoločností štátom-porovnanie právneho stavu v Českej a Slovenskej republike*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2013. 269 s. ISBN 978-80-8082-737-3. s. 43-61.

²⁷ **MK ČR.** *Rejtník cirkví a náboženských spoločností*. [online]. [cit. 17.05.2017] Dostupné na internete: <http://www3.mkcr.cz/cns_internet/>

²⁸ Zákon č. 3/2002 Zb. o svobode náboženského vyznání a postavení cirkví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), §7-11

Konkrétne čo sa týka financovania, tak registrované CaNS, ktoré získali oprávnenie na už spomínané zvláštne práva, boli pôvodne financované zo štátneho rozpočtu podľa zákona č. 218/1949 podobne ako SR, avšak v roku 2013 bol tento zákon nahradený novým zákonom č. 428/2012 Zb. o majetkovom vysporiadaní s cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Podľa tohto zákona, CaNS, ktoré uzatvoria so štátom zmluvu o vysporiadaní, bude im zo štátneho rozpočtu vyplatená finančná náhrada a budú po dobu 17 rokov dostávať príspevok na podporu činnosti. Poskytnutá finančná náhrada sa týka majetkových krívd, ktoré boli spôsobené za ustanovených skutočností počas komunistického režimu. §15 odsek 2 tohto zákona, ustanovuje 17 registrovaných CaNS, ktorým bude paušálne vyplácaná finančná náhrada ako aj výšky náhrad pre jednotlivé CaNS. Táto finančná náhrada má byť poskytovaná v ročných splátkach po dobu 30 rokov, pričom prvá splátka mala byť splatená do 31.12.2013, a treba podotknúť že tieto náhrady sú nezdaniiteľné a nespoplatniteľné. Čo sa týka finančného príspevku na podporu činností dotknutých CaNS, tak je tento príspevok vyplácaný po dobu 17 rokov, podľa zákona č. 428/2012 Zb. o majetkovom vyrovnaní s cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Prvé tri roky je tento príspevok hradený v plnej výške ale od štvrtého roka sa znižuje každým rokom o 5 %. ²⁹ Výška príspevku v prvých troch rokoch je rovná čiastke, ktorá bola dotknutej cirkvi poskytnutá na základe zákona č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v znení neskorších predpisov v roku 2011.

Prostriedky, ktoré sú CaNS na základe zákona č. 218/1949 Zb. poskytované zo štátneho rozpočtu, sú striktne účelovo viazané na:

- platy duchovných vrátane zákonného poistného, ktorých výška sa riadi nariadením vlády, v ktorom sú duchovní zaradené do platových tried a stupňov podobne ako ostatní zamestnanci štátnej správy;
- na prevádzkové náklady ústredia cirkví,
- a na opravy cirkevného majetku, pričom ich výška spolu s výškou prevádzkových nákladov nie je vymedzená žiadnym pravidlom, no od roku 2007 sa po dohode medzi Českou biskupskou radou, Ekumenickou radou cirkví a Federáciou

²⁹ **MK ČR.** *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností.* [online]. [cit. 08.02.2017]. Dostupné a internete: < <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html> >

židovských obcí prerozdeľujú finančné prostriedky v pomere 69 % pre rímskokatolícku cirkev a 31 % pre ostatné CaNS.³⁰

Ďalším finančným prostriedkom zo strany štátu sú granty na kultúrne aktivity. V roku 2015 bolo vybraných 32 projektov a navrhnutých dotácii bolo 3 760 000 Kč. Na ozrejmienie obsahu týchto kultúrnych aktivít, tak sú to väčšinou rôzne púte, liturgické slávnosti ako aj „Noc kostolov“ a rôzne koncerty.

Zákon č. 3/2002 Zb., konkrétne v §27 odseku 4, ustanovuje aké ďalšie príjmy tvoria financie CaNS. Podľa tohto paragrafu sú to najmä príspevky fyzických a právnických osôb, úroky z vkladov, dary a dedičstvo, zbierky a príspevky podľa zákona č. 37/1973 Zb., pôžičky a úvery, príjmy z podnikania alebo inej zárobkovej činnosti a už spomínané dotácie alebo granty.³¹

3.2 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Maďarskej republike

Maďarsko bolo pred 2. svetovou vojnou štátom bez písanej ústavy ako aj bez občianskeho zákonníka. V danom období existovala len zbierka štátnych zákonov, ktorá sa nazývala Corpus Iuris Hungarici. Z pomedzi týchto zákonov je dôležité vzhľadom na tému diplomovej práce spomenúť zákon XLIII/1895, ktorý zaručoval slobodu vierovyznania maďarským obyvateľom, ale aj ustanovoval začleňovaným cirkvám odlišné právne postavenie.

Maďarská Ústava bola prijatá až v roku 1949 za vlády komunistov, ktorá svojím znením ustanovila aj oddelenie cirkvi od štátu. Aj napriek tomu, že v Ústave (konkrétne v § 60) bola stanovená aj štátom zaručená náboženská sloboda, skutočnosť bola úplne odlišná, preto sa aj za citlivé považovali údaje o náboženskom presvedčení, ktoré sa nesmeli uvádzať v nijakých úradných záznamoch a odpovede na otázky týkajúce sa práve náboženského presvedčenia boli anonymné a hlavne nie povinné.³²

Zmeny nastali až koncom 70. rokov 20. storočia, kedy dochádzalo k náboženskému oživeniu krajiny. Zákomom IV/1990 o slobode svedomia, vierovyznania a cirkví, bola

³⁰ BENDOVÁ, P. 2009. *Financování církví a náboženských společností v České republice*. In *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie*. Praha : Ministerstvo kultury ČR, 2009. ISBN 978-80-86310-86-2. s. 117-119.

³¹ Zákon č. 3/2002 Zb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, §27, odsek 4

³² SCHANDA, B. 2003. *Štát a cirkev v postsocialistickej Európe: Cirkev a štát v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2003. 155 s. ISBN 80-89096-11-5. s. 35-36.

zabezpečená náboženská sloboda a otvorená separácia. Ďalšími významnými zákonmi boli: Zákon XXXII/1991 o vyrovnaní vlastníctva bývalých cirkevných nehnuteľností, Zákon CXXIV/1997 o finančných podmienkach náboženských a verejných aktivít cirkví ako aj zmluvy medzi Maďarskom a Svätou stolicou a ostatnými cirkvami.³³

Už spomínaná separácia cirkví od štátu je stanovená v Ústave Maďarskej republiky. Za zásadnú podmienku separácie sa považuje nestrannosť štátu a to znamená, že má zabezpečovať náboženskú slobodu rovnako, nemá byť prepojený so žiadnou organizáciou, ktorá je založená na náboženskej alebo sekulárnej ideológii, ďalej nemá zasahovať do vnútorných záležitostí náboženských organizácií a má samozrejme rešpektovať ich autonómiu.

Registráciu cirkví vykonávajú župné sudy, ak splnia zákonom stanovené podmienky a ak nie sú v rozpore s ústavou a neporušujú zákon. Splnenie týchto podmienok sa avšak nevzťahovalo na cirkvi, ktoré vznikli ešte pred rokom 1990, keďže sa ich nová registrácia vykonala ex officio. V minulosti na registráciu stačilo cirkvám len 100 členov, čo vyvolalo kritiku, keďže počet registrovaných náboženských organizácií sa vyšplhal až na počet 300 a náboženská povaha bola v niektorých prípadoch diskutabilná. Z tohto dôvodu sa viackrát poslanci snažili o zvýšenie počtu členov na 10 000 alebo ustanoviť potrebnú 100 ročnú existenciu vyznania v krajine avšak stále neúspešne.³⁴ Zmena nastala až ustanovením sporného zákona v roku 2012, kde sa ustanovil nárok na štátny príspevok len pre vybrané náboženské obce a ostatné náboženské organizácie sú potrebné preukázať svoju 20 ročnú existenciu v krajine.

Maďarská republika uzavrela zmluvu so Svätou stolicou, ktorá sa týkala aj otázok financovania. Cieľom tejto zmluvy bolo len akési garantovanie pozície už dovtedy stanovenej zákonmi. Spomedzi základných ustanovení tejto zmluvy spomenie napríklad: požiadavku rovnakej štátnej podpory pre vzdelávacie inštitúcie, ktoré sú spravované cirkvou ako pre tie ktoré sú spravované štátom, možnosť pre platcov dane z príjmu prideliť svoje 1% cirkvi a to podľa vlastného výberu, niektoré daňové úľavy ale aj možnosť získania rôznych príspevkov pre cirkev ako napr. na ochranu, prevádzku knižníc, renováciu kultúrneho dedičstva a iné príspevky.

³³ **SCHANDA, B.** 2003. *Štát a cirkev v postsocialistickej Európe: Cirkev a štát v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2003. 155 s. ISBN 80-89096-11-5. s. 39.

³⁴ **SCHANDA, B.** 2003. *Štát a cirkev v postsocialistickej Európe: Cirkev a štát v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2003. 155 s. ISBN 80-89096-11-5. s. 41-43.

Obsahom tejto zmluvy bol aj zoznam nehnuteľností, ktoré mali byť buď vrátené cirkvi, v prípade ak z nejakého dôvodu nebolo možné ich vrátiť, tak sa im dávala možnosť požiadať o finančnú kompenzáciu alebo dostávať anuitu a to do roku 2011. Nehnuteľnosti, ktoré boli vyvlastnené po r. 1948 mohli cirkvi získať späť ako jediné právnické osoby, keďže nebola umožnená úplná reštitúcia, či odškodnenie po zmene režimu. Tieto nehnuteľnosti museli byť používané ešte pred vyvlastnením na náboženské a hlavne neziskové účely. Zaráďujeme sem kláštory, nehnuteľnosti využívané na vzdelanie, zdravotnú starostlivosť a kultúru. Treťou podmienkou bolo, aby sa vrátené budovy opäť využívali na tieto účely. V roku 1997 bola uzavretá ďalšia zmluva so Svätou stolicou týkajúca sa taktiež reštitúcie nehnuteľností a to Zákon CXXIV/1997, ktorý vytvoril virtuálny fond, v ktorom finančné prostriedky tvorili hodnotu nereštituovaného majetku a z ktorých sa každoročne vyplácala cirkvi určitá jej príslušná finančná suma. Takáto zmluva bola uzavretá nielen so Svätou stolicou ale aj s inými cirkvami na území Maďarska.³⁵

Možnosť daňových poplatníkov adresovať 1 % z dane z príjmu bola zavedená od roku 1998 Zákonom CXXIX/1996 v ktorom je ustanovené, že daňový poplatník má slobodu voľby, či túto čiastku adresuje verejnému fondu alebo niektorej cirkvi, ktorú si sám vyberie. Tu môžeme vidieť aj rozdiel od Nemecka, v ktorom musí príslušník odvieť daň z príjmu len tej cirkvi, ktorej je členom, pričom v Maďarsku je toto rozhodnutie na voľbe daňového poplatníka.

Ďalšími finančnými prostriedkami sú dary, oslobodenie od platenia miestnej dane a poplatkov, rôzne štátne dotácie na zachovanie dedičstva a budov ako aj príspevok štátu cirkvi, ktorý má slúžiť na mzdy pre cirkevných zamestnancov, ktorí slúžia a žijú na vidieku s počtom obyvateľstva menším ako 5000. Štát taktiež finančne zabezpečuje vojenské kaplánsstvo, ktoré funguje popri armáde.³⁶ Niektoré CaNS získavajú finančné prostriedky taktiež z vlastnej podnikateľskej činnosti a to najmä prostredníctvom prenájmu kostolných veží mobilným operátorom, prenájomom pohrebných miest aj vlastnia cintoríny a inou činnosťou.³⁷ Štát im taktiež po splnení podmienok poskytuje rôzne podpory,

³⁵ **SCHANDA, B.** 2003. *Štát a cirkev v postsocialistickej Európe: Cirkev a štát v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2003. 155 s. ISBN 80-89096-11-5. s. 85.

³⁶ **SCHANDA, B.** 2003. *Štát a cirkev v postsocialistickej Európe: Cirkev a štát v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2003. 155 s. ISBN 80-89096-11-5. s. 44-48.

³⁷ **SCHANDA, B.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 89.

napríklad cirkevné školy, ktoré boli zahrnuté do programu Ministerstva poľnohospodárstva a rozvoja roľníctva, ktorý propagoval konzumáciu mlieka, získali bezodplatne pre deti mliečne produkty.³⁸

Na tomto modeli financovania môžeme vidieť benevolentnú odluku cirkvi od štátu, keďže štát síce poskytuje určité fondy CaNS, avšak rešpektuje ich slobodu.

3.3 Financovanie cirkví a náboženských spoločností vo Francúzskej republike

Francúzska republika je demokratický štát na západe Európy s približne 66 627 602 obyvateľov.³⁹ Francúzsko patrí medzi multikultúrne krajiny Európskej Únie, konkrétnejšie hlavné mesto Paríž je bydliskom pre mnoho národností a vierovyznaní, avšak prevažnú väčšinu občanov tvoria katolíci. Podľa prieskumu z roku 2011 tvoria katolíci väčšinu francúzskeho obyvateľstva a to so 61 % opýtaných.⁴⁰ 8 % tvoria moslimovia, 4 % protestanti, 1 % židia, 2 % opýtaných sa v roku 2011 prihlásilo k iným náboženstvám a nakoniec 25 % sa považuje za občanov bez náboženského vierovyznania.⁴¹

Všetky cirkevné právnické osoby majú vo francúzsku povahu súkromnoprávnej korporácie v niektorej z nasledujúcich foriem:

- a) Kultové združenie – riadi sa ustanoveniami zákona z 1. januára 1901 o práve spolčovacom, ktorý bol novelizovaný i zákonom o odluke z roku 1905. Čl. 19. tohto zákona definuje tieto združenia ako „združenia s výlučným účelom výkonu kultu“ a zároveň im zakazuje poberať akúkoľvek finančnú subvenciu zo strany štátu, departmentu alebo obce.
- b) Diecézne združenie – tento typ korporácií vznikol predovšetkým z dôvodu zvláštneho postavenia katolíckej cirkvi, čo bolo potvrdené zákonom z 2. januára 1907. Okrem iného zákon z 3. apríla 1908 ustanovil povahu súčasného cirkevného vlastníctva. Podľa zákona pripadal všetok majetok na úrovni diecéz (katedrály, biskupstvá, arcibiskupstvá) štátu, všetok majetok na úrovni farskej správy pripadal obciam. V roku 1924 bolo týmto diecéznym združeniam priznané právo rozhodovať o novo nadobudnutom majetku.

³⁸ SCHANDA, B. 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 90.

³⁹ EUREL. *Štatistické údaje*. Dostupné na internete: < <http://eurel.info/spip.php?rubrique12> >

⁴⁰ EUREL. *Štatistické údaje*. Dostupné na internete: < <http://eurel.info/spip.php?rubrique352> >

⁴¹ EUREL. *Štatistické údaje*. Dostupné na internete: < <http://eurel.info/spip.php?rubrique353> >

- c) Kongregácie - zákon z 8. apríla 1942 zaviedol rozlíšenie štátom uznaných a neuznaných kongregácií. Tie kongregácie, ktoré získajú súhlas Štátnej rady, získavajú právnu subjektivitu.⁴²

Vo Francúzsku je systém financovania CaNS formou darov a zbierok platný od roku 1905 na základe zákona o odluke cirkvi od štátu. Pred rokom 1905 mali cirkvi vo vlastníctve majetok, ktorý slúžil na uspokojovanie ich potrieb. Po tomto roku sú CaNS vo Francúzsku financované súkromným financovaním a nepriamou podporou štátu.

Pod pojem „súkromné financovanie“ patria zbierky veriacich, ktoré tvoja napríklad až 75 % celkového príjmu katolíckej cirkvi. Okrem zbierok sem zaradujeme dobrovoľné príspevky, ktoré sa platia raz ročne a platí ich priemerne 45 % francúzskych katolíkov. Tento dobrovoľný príspevok na kult je vo väčšine prípadov 1 % platu veriaceho a tvorí 25 % všetkých príjmov katolíckej cirkvi.⁴³

Napriek tomu aj vo Francúzsku existuje výnimka, na základe ktorej štát cirkvi a náboženské spoločnosti nepriamo finančne podporuje. Podľa zákona z 29. júla 1961 môže štát alebo obec ručiť za pôžičku kultového alebo diecézneho združenia určenú pre výstavbu novej cirkevnej budovy.⁴⁴

Nepriama podpora štátom je vykonávaná formou financovania niektorých náboženských predstavených, ak vykonávajú svoju duchovnú činnosť v rámci nemocníc, väzníc alebo ak vyučujú na súkromných školách, ak daná škola uzavrela zmluvu so štátom. Ďalej Francúzsko poskytuje:

- veľmi priaznivú daňovú politiku,
- finančné náklady na údržbu kostolov postavených pred rokom 1905, čím štát vykonáva starostlivosť o svoj majetok,
- cirkevným obciam k dispozícií kostoly (bezplatne),
- záruku na pôžičky udeľované náboženským združeniam, respektíve diecézam,

⁴² KOLÁŘ, P. 2014. *Majetkoprávní aspekty vztahu mezi státem a církvemi ve vybraných evropských zemích*. [online]. Praha: Parlamentní institut, 2014. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete: <<http://www.psp.cz/doc/00/09/99/00099931.pdf>>. s. 5.

⁴³ CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M. 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkvi a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5. s. 20-21.

⁴⁴ KOLÁŘ, P. 2014. *Majetkoprávní aspekty vztahu mezi státem a církvemi ve vybraných evropských zemích*. [online]. Praha: Parlamentní institut, 2014. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete: <<http://www.psp.cz/doc/00/09/99/00099931.pdf>>. s. 6.

- vládne dotácie, na ktoré majú nárok nenáboženské organizácie pôsobiace v cirkevnom prostredí.

Francúzsky všeobecný daňový zákon, konkrétne čl. 238 umožňuje fyzickým i právnickým osobám odpočítať 66 % výšky darov zo svojich daní z príjmov. Daňový poplatník, ktorý poskytne dar v prospech združenia spoločenského, filantropického, charitatívneho, kultúrneho alebo náboženského charakteru, si môže odpočítať 66 % výšky darov, čo je silný motív pre daňovníkov navyšovať svoje dary (pretože ak zaplatia dar vo výške 100 % daní z príjmov, ich skutočná daň bude 34 %).⁴⁵

V oblasti vzdelávania a školstva môžeme konštatovať, že francúzsky právny poriadok nepozná pojem „cirkevná škola“. Takéto duchovné školy sú považované za súkromné. Avšak je týmto súkromným školám poskytnutá možnosť uzavrieť so štátom zmluvu, na základe ktorej jej štát zaručí financovanie platov vyučujúcich a taktiež aj financovanie podstatnej väčšiny nákladov takejto školy. Na štátnych školách je zakázaná výučba náboženstva. Ak rodičia detí na štátnych školách majú záujem aby na ich škole vyučovali kapláni, tak o to môžu požiadať pod podmienkou, že platy takýchto vyučujúcich budú hradíť práve rodičia.⁴⁶

3.4 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Nemeckej spolkovej republike

V spolkovej republike Nemecko sú najrozšírenejšie dve, takmer rovnaké cirkvi a to katolícka (ktorú tvorí 29,6 % nemeckého obyvateľstva) a evanjelická cirkev (pozostávajúca z 28,2 % obyvateľstva). Môžeme konštatovať, že Nemecko je tradičnou cirkevnou krajinou, aj keď v poslednom období počet členov klesá, čo potvrdzuje aj fakt, že občania bez vierovyznania v roku 2013 tvorili až 36,6 % populácie republiky. Vzhľadom na odhady z roku 2013 v Nemecku tvoria 4 % moslimovia, avšak predpoklad na nárast moslimských veriacich je vysoký, vzhľadom na aktuálnu situáciu s príchodom utečencov práve do tejto európskej krajiny.⁴⁷

⁴⁵ **TOUVET, L.** 2009. *Vztahy mezi francouzským státem a církvemi*. In *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie*. Praha : Ministerstvo kultury ČR, 2009. ISBN 978-80-86310-86-2. s. 124-125.

⁴⁶ **ROBBERS, G.** 2002. *Stát a církev zemích EU*. Praha: Kolegium Zvon v nakladatelství Academia, 2002. 368 s. ISBN 80-200-0967-1. s. 131-162.

⁴⁷ **EUREL**. *Štatistické údaje*. Dostupné na internete < <http://eurel.info/spip.php?rubrique87>>

Nemecké konfesné právne normy sú obsiahnuté najmä v Základnom zákone, v ďalších spolkových zákonoch, v ústavách niektorých spolkových krajín a ich zákonoch, v doposiaľ platnom spolkovom konkordáte z roku 1933, v ďalších konkordátoch, ktoré uzatvárajú jednotlivé krajiny a v osobitných verejnoprávnych zmluvách, ktoré tieto krajiny uzatvárajú s evanjelickými krajinskými cirkvami. Práve používanie zmluvného práva je významnou dominantou nemeckého konfesného práva.⁴⁸ Nemecké konfesijné právo pozostáva z troch princípov, ktorými sú princíp neutrality, tolerancie a parity. Podstatou princípu neutrality je, že neexistuje žiadna štátna cirkev, že štát nemôže byť nijakým spôsobom naklonený nejakej náboženskej spoločnosti, náboženské spoločnosti nesmú byť znevýhodňované oproti iným sociálnym spoločenstvám a zákaz intervencie. Princíp parity je akýmsi odzrkadlením na náboženské vojny s cieľom zachovania rovnosti jednotlivých náboženských skupín. Princíp tolerancie je významný z hľadiska slobody vyznania jednotlivca, pričom štát musí zabezpečiť „atmosféru tolerancie“.⁴⁹

Do roku 1803 mala katolícka cirkev veľkú časť náboženskej suverenity a moci. V tomto roku, vydaním Ríšskeho deputačného uznesenia, skončilo mocenské postavenie katolíckej cirkvi. Okrem straty mocenského postavenia, stratila katolícka cirkev aj väčšinu majetku, ktorý bol sekularizovaný a zo všetkého majetku jej ostali len miestne majetky farností. Cirkvi boli podporované príspevkami zo štátnych finančných prostriedkov, ktoré im avšak nepostačovali.

V roku 1919 weimarská ústava zaviedla odluku cirkvi od štátu, avšak naďalej prisľubovala spoluprácu v niektorých veciach, ako napríklad: výučba náboženstva na verejných školách, vojenskú duchovnú starostlivosť a ustanovila cirkevnú daň.

Ustanovenia weimarskej ústavy zaručujú náhradu škôd, ktoré vznikli sekularizáciou z roku 1803. Ďalšou štátnou finančnou podporou je povinnosť obcí prispievať na výstavbu a opravu cirkevných budov.

V oblasti financovania je Nemecko akýmsi medzníkom medzi striktnou odlukou cirkvi od štátu a financovaním zo strany štátu, keďže je Nemecko krajinou, ktorá reprezentuje model financovania prostredníctvom cirkevných daní.

⁴⁸ KOLÁŘ, P. 2014. *Majetkoprávní aspekty vztahu mezi státem a církvemi ve vybraných evropských zemích*. [online]. Praha: Parlamentní institut, 2014. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete: <<http://www.psp.cz/doc/00/09/99/00099931.pdf>>. s. 3.

⁴⁹ ROBBERS, G. 2002. *Stát a církev zemích EU*. Praha: Kolegium Zvon v nakladatelství Academia, 2002. 368 s. ISBN 80-200-0967-1. s. 65-66.

Najrozsiahljším finančným príjmom sú dane, ktoré tvoria až 80 % všetkých príjmov. Cirkevná daň sa nazýva „Kirchensteuer“ a sú ju povinný platiť len členovia CaNS. Je akousi kompenzáciou za sekularizáciu cirkevného majetku a cieľom zavedenia bolo uľahčenie štátneho rozpočtu. So zavedením cirkevnej dane najprv katolícka cirkev nesúhlasila, keďže tento krok považovala ako zbavenie sa štátu platobných záväzkov, ktoré pochádzali zo sekularizácie cirkevných majetkov. Neskôr cirkvi tento spôsob schvaľovali a dokonca žiadali, aby sa dostala do záruky weimarskej ríšskej ústavy, keďže si uvedomili, že so zavedením takéhoto spôsobu financovania budú samostatné a finančne nezávislé od štátu.

Evanjelická a katolícka cirkev takýmto spôsobom vyberajú každoročne, formou metódy zrážky zo mzdy, okolo 8 miliárd mariek, čo tvorí približne 80 % ich rozpočtov. Poplatníkmi cirkevných daní sú samozrejme príslušníci cirkví a to prvým dňom mesiaca, ktorý nasleduje od ich krstu alebo iným prijatím do cirkvi až kým nezomrú alebo z cirkvi nevystúpia.⁵⁰

Vznik cirkevnej dane, ktorá vzniká krstom, vyvolal v minulosti kritiku, keďže týmto pádom sa za poplatníka cirkevnej dane môže považovať aj maloleté dieťa. Túto diskusiu vyriešil ústavný súd a to tým spôsobom, že poveril jednotlivé cirkvi, aby si sami upravovali tieto vnútorné záležitosti.⁵¹

Nemecká spolková republika rozlišuje 3 druhy cirkevnej dane, a to diecéznu, ktorú uprednostňuje katolícka cirkev a miestu a krajinskú, ktoré vyberá naraz evanjelická cirkev.⁵²

Pri vyberaní cirkevných daní sa štát v právnych predpisoch zaviazal, že bude napomáhať pri ich vymáhaní a to prostredníctvom hrozby správnych postihov a to prijatím zákona z mája roku 1949, ktorým bola táto daň zahrnutá v systéme daní zo mzdy, ktorú vyberá štát a následne prerozdeľuje diecézam.⁵³ Podmienkou CaNS na financovanie prostredníctvom cirkevných daní je skutočnosť, že takéto CaNS musia byť verejnoprávnou

⁵⁰ **MARRÉ, H.** 1997. *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností: Cirkevná daň na príklade Nemecka*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 1997. s. 30.

⁵¹ **WARNKE, J.** 1997. *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností: Financovanie cirkví v Spolkovej republike Nemecko*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 1997. s. 39.

⁵² **WARNKE, J.** 1997. *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností: Financovanie cirkví v Spolkovej republike Nemecko*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 1997. s. 39.

⁵³ **CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M.** 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5. s. 31.

korporáciou. Tento status buď nadobudli už v minulosti, alebo oň môžu požiadať za splnenia podmienok. Týmito podmienkami sú:

- existencia aspoň 30 rokov,
- členovia musia tvoriť minimálne 1 promile obyvateľov jednotlivého spolkového štátu, v ktorom sídli daná cirkev alebo náboženská spoločnosť,
- lojálnosť voči ústave Nemeckej spolkovej republiky.

Právna úprava cirkevnej dane sa opiera o článok 140 Základného zákona, resp. o čl. 137 ods. 6 weimarskej ústavy a o špecifickú konkordátnu a zmluvnú úpravu. V jednotlivých spolkových krajinách sa preto aj daňová úprava líši. Fakticky sa jedná o položku, o ktorú sa kráti príslušné dane, t.j. daň z príjmu, daň zo mzdy a daň z pozemku. V južných nemeckých krajinách sa spravidla jedná o 8 % tejto dane, v severných nemeckých krajinách je potom tento podiel vyšší - cca 9 %. Priemerným plat obyvateľa Nemecka je 2 054 eur. Takto priemerne zarábajúci občan zaplatí cirkevnú daň vo výške 164, 32 eur ak berieme do úvahy 8 percentnú daň z príjmu. Štát dáva cirkvám k dispozícii právne a administratívne nástroje zaisťujúce ich trvalý príjem cirkvám. Cirkvi potom štátnym finančným úradom platia 3 – 4 % z daňového výnosu za tieto poskytované služby.⁵⁴

Platiť dane nemusia jednotlivci, ktorí nie sú členmi CaNS a to v prípade, že nikdy členmi ani neboli alebo z verejnoprávnej korporácie vystúpili. V prípade nábožensky zmiešaných manželstiev, cirkevnú daň nemusí platiť manžel, ktorý nie je príslušníkom cirkvi. Ak však manželia sú príslušníci rôznych náboženstiev, tak sa cirkevná daň vypočítava na základe zásady “napoly”.⁵⁵

Vzhľadom na už spomínanú cirkevnú daň dochádza k zvýšenému vystúpeniu členov prevažne väčších cirkví, ktorí berú ohľad na svoj osobný životný štandard a tým pádom práve malé náboženské spoločenstvá prekračujú cirkevnú daň výškou finančných príspevkov, ktoré im ponúkajú ich členovia a taktiež zaznamenávajú nárast svojich členov.⁵⁶

⁵⁴ **KOLÁŘ, P.** 2014. *Majetkoprávní aspekty vztahu mezi státem a církvemi ve vybraných evropských zemích*. [online]. Praha: Parlamentní institut, 2014. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete: <<http://www.psp.cz/doc/00/09/99/00099931.pdf>>. s. 3.

⁵⁵ **MARRÉ, H.** 1997. *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností: Cirkevná daň na príklade Nemecka*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 1997. s. 31.

⁵⁶ **WARNKE, J.** 1997. *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností: Financovanie cirkví v Spolkovej republike Nemecko*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 1997. s. 35.

Okrem cirkevných daní, príjmy CaNS pozostávajú taktiež z darov a finančných príspevkov súkromných osôb, zo samostatnej zárobkovej činnosti CaNS a z čiastočnej podpory štátu. Podporou štátu rozumieme buď priamu alebo nepriamu finančnú podporu. Práve táto štátna finančná podpora, tvorí najväčšiu časť financovania cirkví v Nemecku.

Priamou podporou sú štátne subvencie. So štátnymi dotáciami CaNS nenakladajú svojvoľne, ale ich môžu použiť len na vyhradené účely, ako napríklad na vzdelanie, charitu a uctievanie. Štát prostredníctvom už spomínaných dotácií prispieva na platy duchovných ako aj na administratívnu činnosť konkrétnej CaNS.

Nepriamou finančnou podporou zo strany štátu sú daňové úľavy a oslobodenia od administratívnych a súdnych poplatkov. Verejnoprávne korporácie neplatia: daň z darovania a dedenia, daň z príjmu PO, daň z pridanej hodnoty, daň z nehnuteľnosti a taktiež obchodnú daň (len v prípade ak vykonávajú náboženské a charitatívne aktivity).

Pod samostatnou zárobkovou činnosťou chápeme predaj majetku a prenájom budov, ktoré sú vo vlastníctve CaNS.

Podľa Dr. Angeliky Günzel je spôsob financovania CaNS v Nemecku spravodlivý a účinný. Medzi štátom a NS je vzájomná spolupráca, ale štát nezasahuje do organizácie CaNS.⁵⁷

3.5 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Španielskom kráľovstve

Španielsko je európsky štát, v ktorom majú náboženské organizácie rovnaké právne postavenie a to od roku 1978, v ktorom nastala odluka cirkví od štátu prostredníctvom Ústavy, konkrétne v článku 16, kde je ustanovené, že nesmie svojim konaním alebo naopak nekonaním zasahovať do formovania a výkonu náboženského presvedčenia. Avšak aj napriek už spomínanej odluky je katolícka cirkev súčasťou identity tohto štátu.⁵⁸

V minulosti bolo Španielsko silnou rímskokatolíckou krajinou. Počas vlády generála Franca bolo jediné náboženstvo s privilegovaným právnym postavením práve rímsky katolicizmus. Taktiež mohlo ako jediné vykonávať práva, vlastniť majetok, ako mu

⁵⁷ GÜNZEL, A. 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie náboženských spoločností v Nemecku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89086-46-6. s. 170.

⁵⁸ CELADOR ANGÓN, O. 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Štátna politika financovania cirkví a náboženských spoločností: španielska perspektíva*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 212-213.

aj štát poskytoval mimoriadne privilégia, ktorými boli napríklad: oslobodenie od daní, podpora výstavby nových a rekonštrukcia budov, povinné cirkevné sobášy katolíkov, cenzúra urážlivých materiálov, povinné vyučovanie náboženstva nielen na cirkevných školách, ale aj štátnych ako aj právo zriaďovať univerzity, prevádzkovanie rozhlasovej stanice a vydávanie novín a časopisov, platy duchovných boli financované štátom, a ďalšie. Tieto privilégia boli ustanovené v konkordáte so Svätou stolicou, ktorý bol uzatvorený v roku 1953.⁵⁹

V Španielsku je prítomný model priameho financovania CaNS z daní z príjmov, kedy má každý daňovník právo rozhodnúť kam poukáže 0,7 % zo svojho daňového odvodu. Môžu sa rozhodnúť, či ho určia pre katolícku cirkev alebo pre iné sociálne služby prostredníctvom nevládných organizácií. Jednou z takýchto organizácií je Charitas, ktorá patrí katolíckej cirkvi a prostredníctvom ktorej táto cirkev vykonáva väčšinu sociálnych služieb. Daňovník sa môže rozhodnúť poukázať 0,7 % na cirkev alebo sociálne služby, alebo poukáže 0,7 % na obe činnosti, alebo na žiadnu (vtedy podiel 0,7 % prepadá v prospech štátu).⁶⁰

Oscar Celador sa vyjadril k tomuto spôsobu financovania, že nie veľmi pozitívne. Uvádza, že aj napriek tomu, že sa v španielskej ústave ochraňuje princíp rovnosti na základe náboženstva, je postavenie náboženských menšín v krajine oproti katolíckej cirkvi horšie, čiže tu môžeme hovoriť o určitej diskriminácii, keďže štát privileguje katolícku cirkev. Diskrimináciu vidíme najmä vo financovaní, keďže registrované CaNS (okrem katolíckej cirkvi) si musia zabezpečiť finančné prostriedky samy a to aj na platy svojich duchovných ako aj na zveľadľovanie miest, ktoré sú určené na šírenie náboženstva.

3.5.1 *Financovanie katolíckej cirkvi v Španielskom kráľovstve*

Financovanie katolíckej cirkvi a katolíckych náboženských združení sa v Španielsku realizuje formou priamej ekonomickej pomoci. V roku 1979 bol upravený fiškálny režim náboženských aktivít katolíckej cirkvi dohodou o ekonomických otázkach. Už spomínaná dohoda upravuje, že určité činnosti akými sú: nákupy kultúrnych predmetov, vyučovacie aktivity a duchovné disciplíny, publikovanie rôznych dokumentov ktoré sú napísané

⁵⁹ CELADOR ANGÓN, O. 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Štátna politika financovania cirkví a náboženských spoločností: španielska perspektíva*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 212.

⁶⁰ GALGUERA, J. F. 2009. *Španielsky model financování cirkví*. In *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie*. Praha : Ministerstvo kultury ČR, 2009. ISBN 978-80-86310-86-2. s. 130-140.

kompetentnými orgánmi cirkvi; budú podliehať dani z pridanej hodnoty namiesto dani z príjmu. Ďalej ustanovuje oslobodenie od dane:

- majetkovej na nehnuteľnosti, ktorými sú napríklad: fary a biskupské sídla, cirkevné univerzity, bohoslužobné miesta, budovy určené na pastoračné účely,...
- spotrebnej a zo zisku z predaja kapitálu
- dedičskej, z darovanie, z prevodov pri tovaroch alebo právach nadobudnutých na bohoslužobné a charitatívne účely alebo na iné zabezpečovacie účely⁶¹

V roku 2006 sa v Španielsku uskutočnili rokovania medzi Ministerstvom zahraničných vecí a nunciom Jeho Svätosti, ktoré vyvrcholili vydaním nóty, ktorej obsahom je okrem iného zvýšenie percenta, ktoré môže prispievateľ určiť z osobnej dane z príjmu KC. Toto percento sa zvýšilo z pôvodných 0,52 % na 0,7 %, avšak prispievateľ musí uviesť, že vzniknutú sumu chce pripísať katolíckej cirkvi, inak bude táto peňažná suma pripísaná na sociálne účely. Takto získané finančné prostriedky musí katolícka cirkev každoročne prezentovať ich účel využitia. Ďalej pristúpila katolícka cirkev na platenie DPH, ale iniciátorom tohto kroku bola Európska únia, keďže národná legislatíva Španielska bola kvôli tomuto privilégiumu v rozpore s európskou legislatívou.⁶²

Príspevky veriacich sú však hlavným príjmom cirkvi, ktorý tvorí okolo 50 %. Takýmito príspevkami sú rôzne zbierky, periodické príspevky, dedičstvá, rôzne príplatky (odslúženie omše, príprava na sobáš), mimoriadne zbierky. Päť percent príjmu cirkvi tvoria príjmy zo správy cirkevných majetkov, približne 20 % tvoria rôzne ekonomické aktivity (sponzorstvo, publikačná činnosť, vydavateľská činnosť, a pod.). Zo štátneho rozpočtu sa financujú činnosti ako výučba náboženstva, pastoračná činnosť v nemocniciach, ozbrojených silách a väzenských zariadeniach.⁶³

⁶¹ **CELADOR ANGÓN, O.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Štátna politika financovania cirkví a náboženských spoločností: španielska perspektíva*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 214-215.

⁶² **CELADOR ANGÓN, O.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Štátna politika financovania cirkví a náboženských spoločností: španielska perspektíva*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 214-215.

⁶³ **RIOBÓ, A.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Praktické výsledky nového reformovaného systému daňovej asignácie v Španielsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 235.

3.5.2 *Financovanie náboženských menšín v Španielskom kráľovstve*

Náboženské menšiny na rozdiel od katolíckej cirkvi nedostávajú od štátu priamu ekonomickú podporu. Ich hlavných zdrojov príjmov sú rôzne dary, zbierky, milodary a príspevky, z ktorých však musia zaplatiť daň z príjmu.

V roku 2005 bola Ministerstvom spravodlivosti Španielska vytvorená nadácia „Pluralizmus a koexistencia“ ako reakcia španielskej vlády na žiadosti náboženských menšín za účelom podpory integrácie moslimských, protestantských a židovských menšín. Cieľom tejto nadácie je zdokonalenie vedomostí spoločnosti týkajúce sa náboženských menšín ako aj prispievať svojimi prostriedkami na rôzne kultúrne, vzdelávacie a sociálne aktivity. Medzi aktivity, ktoré sú podporované touto nadáciou sa zaraďujú napríklad charitatívne programy, šírenie informácií o náboženskej menšine, rôzne školenia jej členov, ale naopak sa do týchto aktivít nezaraďujú bohoslužby.⁶⁴

Náboženské menšiny sú podľa dohôd so španielskym štátom, z roku 1992, oslobodené od zdanenia určitých činností, ktorými sú:

- príjmy náboženských skupín z distribúcie rôznych náboženských publikácií alebo interných náboženských vestníkov,
- vyučovanie náboženstva v centrách, ktoré patria náboženským menšinám, alebo ktoré sú zamerané na vzdelávanie náboženských vodcov.

Ďalej sú oslobodené od platenia:

- dane z nehnuteľností, ak sú týmito nehnuteľnosťami: miesta na výkon bohoslužieb a duchovných služieb, priestory využívané ako úrad spoločenstva, inštitúcie určené na vzdelávanie náboženských vodcov,
- korporačnej dane pri príjmoch, majetkoch a právach nadobudnutých na sociálne a bohoslužobné účely,
- dane z prevodu pri nadobudnutých majetkoch a právach určených na sociálne a bohoslužobné účely.⁶⁵

⁶⁴ CELADOR ANGÓN, O. 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Štátna politika financovania cirkví a náboženských spoločností: španielska perspektíva*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 216-217.

⁶⁵ CELADOR ANGÓN, O. 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Štátna politika financovania cirkví a náboženských spoločností: španielska perspektíva*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 217-218.

3.6 Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska

Veľká Británia je v oblasti financovania CaNS veľmi zaujímavá európska krajina, keďže štát priamo nepodporuje žiadne z náboženstiev aj napriek tomu že má vyše tisíc konfesijných spoločností. Tým, že štát priamo finančne nepodporuje žiadnu CaNS, tak sú tu prítomné veľmi veľké majetkové rozdiely medzi jednotlivými CaNS.

Anglikánska cirkev tvorí až 55 % populácie, 12 % tvoria katolíci, 3 % moslimovia, 1 % hinduisti, židia tvoria 0,6 %, budhisti 0,3 % a 23 % obyvateľstva sa nehlási k žiadnemu náboženstvu. Ďalej sú tu zastúpené náboženstvá ako Armáda spásy, Jehovovi svedkovia, Cirkev zjednotenia, Medzinárodná spoločnosť pre vedomie Krišnu, Scientologická cirkev a iné. Zákomom z roku 1559 bola anglikánska cirkev ustanovená ako štátne náboženstvo, no ani táto cirkev nie je priamo podporovaná štátnou pokladnicou. Táto cirkev bola založená v roku 1533 kráľom Henrichom VIII. kvôli sporu kráľa s pápežom, ktorý mu odmietol dať súhlas na rozvod so ženou.

Najvyšším panovníkom anglikánskej cirkvi je panovník krajiny, teda súčasnou panovníčkou cirkvi je kráľovná Alžbeta II.. Arcibiskupi a biskupi, ktorí sú ňou menovaní, sedia v Snemovni lordov a tým pádom sú súčasťou Parlamentu. Generálna synoda anglikánskej cirkvi je zákonodarným orgánom v oblasti náboženských otázok. V roku 2006 tvorili príjmy anglikánskej cirkvi pravidelné dávky a dary (39 % čo predstavovalo 826,5 mil. libier), daňové vyrovnanie, príspevky a zbierky, príjmy z obchodovania, operácii a poplatkov, kapitálových príjmov a iných príjmov.⁶⁶

Vláda sa avšak podieľa na určitej pomoci CaNS a to rôznymi formami, ako napríklad: príspevky na prevádzku nemocníc a náboženských škôl, oslobodenie od platenia daní pre zaregistrované charitatívne organizácie. Konkrétne finančne podporuje: platy učiteľov náboženstva a to na štátnych školách prostredníctvom ustanovení zákona o vzdelávaní z roku 1944, platy duchovných v armáde, nemocniciach a väzniciach, ochranu a rekonštrukciu sakrálnych pamiatok prostredníctvom ustanovení zákona z roku

⁶⁶ BARKER, E.- NEWCOMBE, S. 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Anglicku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 115-116.

1969 (Religious Buildings Act), sociálnu starostlivosť a dobročinné, vzdelávacie a zdravotné aktivity prostredníctvom zákona o dobročinných inštitúciách.⁶⁷

Môžeme konštatovať finančnú nerovnosť medzi jednotlivými náboženstvami v krajine, keďže veľkosť ich finančných prostriedkov závisí od rôznych faktorov a môžeme uviesť, že aj od „šikovnosti“ ich vodcov. Niektoré náboženstvá disponujú obrovskými majetkami a na druhej strane sa v krajine nachádzajú náboženstvá, ktorých majetok je výrazne obmedzený, ale tieto aktuálne majetkové pomery nemusia platiť aj v budúcnosti. Iné náboženstvá sa práve naopak snažia fungovať v rámci svojich možností. Žijú vo veľmi skromných podmienkach na vidieku a ich príjmy pramenia z poskytovania služieb, napríklad: výučby, poskytovania ubytovania, predaja vlastnej výroby, alebo predaja dopestovaných produktov.⁶⁸

Finančné prostriedky nadobúdajú rôznymi spôsobmi. Niektoré náboženstvá čerpajú z poplatkov, desiatkov, členských príspevkov (židia), poplatkov za meditačné kurzy (budhizmus) iných dobrovoľných darov od svojich členov (Jehovovi svedkovia), alebo dokonca získavajú majetok buď dedením, alebo darovaním od ľudí, ktorých nahovárajú na takýto čin. Moslimovia majú napríklad povinnú „daň na charitu“, ktorú sú povinní platiť všetci členovia zarábajúci viac ako minimálnu mzdu, vo výške 2,5 % príjmu. Ďalej môžeme spomenúť Medzinárodnú spoločnosť pre vedomie Krišnu, ktorá predáva knihy, vonné tyčinky a iné predmety a zaujímavosťou je, že ich finančne podporoval George Harrison (člen skupiny Beatles), ktorý im napríklad daroval aj zámok.⁶⁹

V prípade pravidelných darov vo forme tzv. „deed of covenant“ môžu CaNS žiadať späť na finančnom úrade príslušný objem dane odvedenej darcom z hodnoty jeho daru. Deed of covenant predstavuje písomný záväzok darcu, že bude pravidelne cirkvi platiť určitú sumu po dobu 4 rokov. Je to najbežnejšia forma podpory cirkvám.⁷⁰

⁶⁷ **BARKER, E.- NEWCOMBE, S.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Anglicku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 121-122.

⁶⁸ **BARKER, E.- NEWCOMBE, S.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Anglicku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 109-110.

⁶⁹ **BARKER, E.- NEWCOMBE, S.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Anglicku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6. s. 116-120.

⁷⁰ **KOLÁŘ, P.** 2014. *Majetkoprávní aspekty vztahu mezi státem a církvemi ve vybraných evropských zemích*. [online]. Praha: Parlamentní institut, 2014. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete: <<http://www.psp.cz/doc/00/09/99/00099931.pdf>>. s. 10.

Anglický model financovania CaNS by sme mohli pokladať za najspravodlivejší, keďže ani jedno z náboženstiev nie je nijakým spôsobom finančne zvýhodňované, záleží od jednotlivého náboženstva ako bude hospodáriť a rozširovať svoj majetok, čo sa môže javiť aj ako najdemokratickejší model financovania CaNS. Na druhej strane však treba poukázať na zvýhodnené postavenie Anglikánskej cirkvi v krajine ako aj pomoc štátu v niektorých oblastiach jej financovania.

4 Financovanie cirkví a náboženských spoločností na území Slovenskej republiky v minulosti a súčasnosti

4.1 Cirkvi a náboženské spoločnosti a ich financovanie na Slovensku v minulosti

Počiatky financovania cirkví v podobe vyberania desiatkov majú hlboké biblické korene a pramene z najstarších častí Starého zákona.⁷¹ Čo sa týka histórie financovania cirkví na území SR, tak v tejto práci sa budeme venovať najmä financovaniu v období po roku 1918, teda obdobiu, kedy vznikol prvý Československý štát.

Vznik Republiky československej bol vyhlásený 28. októbra 1918 a jej samostatnosť znamenala pre CaNS prísľub do budúcnosti, že sa ich postavenie zlepší. Duchovenstvo na Slovensku sledovalo vývoj situácie v Čechách a na Morave, pričom iba nepatrná časť slovenských duchovných mala záujem o radikálnu cirkevnú reformu. V legislatíve ČSR bol na základe zákona č. 11/1918 Zb. a nariadení o zriadení samostatného štátu recipovaný právny poriadok z Rakúsko-Uhorska, čo zahŕňalo i cirkevno-právne predpisy. Napriek ťažkému začiatku vzťahov nová republika priniesla CaNS mnohé výhody.⁷² Cirkvi boli viac slobodné ako za čias monarchie, právo prvého československého štátu uznávalo i normy kánonického práva, ktoré boli uvedené v prvom jednotnom kodifikovanom právnom texte s názvom Codex Iuris Canonici z roku 1917 vyhláseného za pontifikátu pápeža Benedikta XV. Svätá stolica tiež diplomaticky uznala vznik ČSR. Boli prijaté zákony dotýkajúce sa CaNS, konkrétne zákon č. 111/1919 Zb. bol doplnený § 303 trestného zákona o urážku náboženstva, o zneužívaní duchovného úradu v politickej oblasti. Dalo by sa povedať, že tento zákon bol formulovaný proticirkevne, ale počas ČSR sa proti cirkvi nezneužíval⁷³. Zákon č. 320/1919 Zb. o uzatváraní manželstva realizoval reformu občianskeho zákonníka, ktorou dal občanom slobodný výber medzi cirkevným a občianskym sobášom, pričom bol zachovaný právny účinok oboch foriem sobáša. Zákon o uzatváraní manželstva upravoval úplnú náboženskú slobodu v oblasti manželského práva a pre Slovensko znamenal upustenie od povinného občianskeho sobáša, ako bol zavedený v Uhorsku na koncu 19. storočia.

⁷¹ ŠABO, M. 2006. *Štát a cirkvi na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4. s. 11.

⁷² ŠABO, M. 2006. *Štát a cirkvi na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4. s. 44.

⁷³ ŠABO, M. 2006. *Štát a cirkvi na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4. s. 45.

V roku 1919 bol ustanovený poradný zbor pre riešenie cirkevno-politických vecí, ktorý bol označovaný ako odluková komisia, pretože sa v ňom intenzívne konzultovala myšlienka odluky cirkvi od štátu. Aj po oficiálnych rokovaníach so Svätou stolicou sa to nepodarilo a odluka cirkvi nebola v roku 1920 uvedená v Ústave. Ústupky v podobe reformy občianskeho zákonníka vo veci manželstva a vo veci recipovania rakúskej tradície povinného vyučovania náboženstva boli zapríčinené zabránením odluky cirkvi od štátu v kombinácii s prijímaním novej Ústavy, na ktorej odhlasovanie boli potrebné i hlasy katolíckych poslancov v parlamente. Ústava ČSR garantovala náboženskú slobodu, pričom každý obyvateľ krajiny mohol verejne i súkromne vyznávať akékoľvek náboženstvo alebo vieru, ak neboli v nesúlade s dobrými mravmi a verejným poriadkom. V roku 1926 bol prijatý tzv. kongruový zákon č. 122/1926 Zb. o finančnom zabezpečení duchovných, ktorý stanovil najnižší príjem štátom uznaného duchovenstva CaNS.⁷⁴ Tento zákon ustanovil najnižší príjem na úrovni 9 000 Kč pre jeden farský úrad ročne a každé tri roky sa tento príjem zvyšoval o 972 Kč, maximálne desaťkrát. Nariadením č. 124/1928 Zb. sa tento zákon uvádzal do praxe, pričom na kongruálnu mzdu bol doplnený čistý príjem duchovného, do ktorého sa započítavali príjmy z farského majetku a štolových poplatkov, avšak nezapočítaval sa príjem za vyučovanie náboženstva, či v ojedinelých prípadoch poslanecký plat. Týmto zákonmi sa štát zaviazal dopĺňať príjmy kňazov v katolíckej, evanjelickej, pravoslávnej, reformovanej kresťanskej cirkvi a v židovských náboženských obciach.

Počas druhej svetovej vojny sa vzájomné vzťahy medzi Svätou stolicou a novými štátnymi útvarmi výrazne skomplikovali. Samostatná Slovenská republika bola v Ústave definovaná ako kresťanský štát; vládnuou stranou bola konzervatívna a katolícka Hlinkova slovenská ľudová strana. Na čele krajiny stál katolícky kňaz Mons. Jozef Tiso. Z uvedeného vyplýva, že sa na Slovensku výrazne zvýšil vplyv katolíckej cirkvi. Vplyv cirkvi vyvrcholil počas klérofašistického režimu, keď bolo za štátne náboženstvo vyhlásené katolícke, čo znamenalo diskrimináciu občanov bez náboženského vyznania a dokonca zákaz niektorých náboženstiev. Aj napriek finančnej podpore od štátu sa snažili cirkvi o odluku, keďže boli zo strany štátu týmto pádom kontrolované. Výsledkom neželanej kontroly štátu bola podpisová akcia, ktorá obsahovala 31 požiadaviek veriacich,

⁷⁴ ŠABO, M. 2006. *Štát a cirkvi na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4. s. 47.

pričom základnou požiadavkou bola práve odluka cirkví od štátu, no neskôr katolícka cirkev prehodnotila svoj názor a odstúpila od tejto požiadavky.⁷⁵

Fungovanie katolíckej cirkvi v období počas druhej svetovej vojny sa na území Slovenska nieslo najmä v duchu diplomacie, najväčšie úsilie vyvíjala Svätá stolica i slovenskí biskupi pri diplomacii dotýkajúcej sa deportácie Židov. Na Slovensku bol 9. 9. 1941 prijatý tzv. Židovský kódex, ktorým prišli občania židovského pôvodu o všetky občianske a politické práva. 25. 3. 1942 začali deportácie Židov do koncentračných táborov v Nemecku. Svätá stolica podala veľké množstvo protestov, kde sa odvolávala na katolícke zásady a cítenie slovenského obyvateľstva. V roku 1941 zostavil profesor Ľ. Knappko návrh konkordátu, ktorý pozostával z 35 kapitol a v otázke finančného zabezpečenia prijímal zaužívaný systém náboženských fondov a kongruy z prvej ČSR. V dôsledku neúspešných rokovaní s nemeckým ministrom zahraničných vecí Ribbentropom a jeho pripomienkami k návrhu zákona, bol konkordát pozmenený. Avšak v roku 1943 ho Svätá stolica neprijala so slovami, že v čase vojny nie je vhodné uzatvárať konkordát.⁷⁶

Po druhej svetovej vojne prišlo k obnoveniu ČSR, na ktorej území dochádzalo k prejavom nepriateľstva voči CaNS. Napriek tomu, že komunisti priznali cirkvám úplnú slobodu, tak im ešte v roku 1944 začali zoštatňovať všetky školy; po tom čo v roku 1945 zoštatňovanie dokončili, rozpustili všetky cirkevné organizácie. Na nesúhlas cirkví so zoštatnením škôl bol vydaný dekrét prezidenta č. 12/1945, ktorý nariaďoval konfiškáciu nemeckých a maďarských majetkov, čo bolo uplatňované aj na majetkoch cirkevných, čo bolo právne sporné.⁷⁷ Dva roky na to zákon č. 142/1947 o revízii prvej pozemkovej reformy nariaďoval konfiškáciu cirkevnej pôdy.

Konflikt medzi vládnuou komunistickou stranou a katolíckou cirkvou vyústil v roku 1949 až do exkomunikačného dekrétu, ktorý vydalo Sväté oficium v Ríme.

⁷⁵ PRUSÁK, P. 2003. *Odluka cirkvi od štátu*. Bratislava: Juraj Masár-AMA, 2003. 103 s. ISBN 80-968938-2-3. s.13.

⁷⁶ ŠABO, M. 2006. *Štát a cirkev na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4. s. 61.

⁷⁷ Spory boli vedené nie iba medzi štátom a predovšetkým katolíckou cirkvou, ale veľmi intenzívne na vládnej úrovni medzi rôznymi ministerstvami, kde stálo na jednej strane predovšetkým ministerstvo poľnohospodárstva vedené komunistickým ministrom Júliusom Ďurišom a na druhej strane ministerstvá vedené nekomunistickými ministrami a prezidentská kancelár. Súhrne tento spor zhrnuje úvodná časť v publikácii JANIŠOVÁ, M., KAPLAN, K. (eds.) 1995. *Katolícka cirkev a pozemková reforma 1945-1948 : dokumentace*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1995. 499 s. ISBN 80-85270-39-0, na s. 8-9, a podrobne ju dokumentujú mnohé tam vydané dokumenty.

Exkomunikácia hrozila všetkým katolíkom, ktorí sa slobodne a dobrovoľne stali členmi alebo podporovateľmi ideológie komunistických strán. Komunisti pracovali na zákonoch, ktorými obmedzovali slobodu cirkvi. Napr. v trestnom práve bol zavedený trestný čin marenia dozoru nad cirkvami, ktorý zakazoval akékoľvek vykonávanie verejných náboženských činností, ktoré vopred nepovolil štát. V roku 1950 komunisti obsadili rehoľné kláštory, z ktorých deportovali rehoľníkov. Tvrdým zásahom proti CaNS bol zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkvi a náboženských spoločností štátom. Týmto zákonom sa CaNS stali od štátu úplne hospodársky závislé. Plat bol poskytovaný iba tým duchovným, ktorí mali štátny súhlas na vykonávanie cirkevnej činnosti.; podmienkou vydania tohto súhlasu bolo prisahanie vernosti republike. Platy duchovných boli hlboko pod celoštátnym priemerom, takisto boli obmedzené rozpočty na opravy cirkevných budov a výrazne bola obmedzená i cirkevná tlač. Nástupný plat duchovného po dvojročnej vojenskej službe bol 600 Kčs mesačne, po povýšení na farára sa zvýšil na 800 Kčs a vyššie hodnosti získali navýšenie o 200, 400 a viac. Až do roku 1989 boli CaNS na území ČSR v úzadí, komunisti voči nim otvorene bojovali a vykonávali také zákonné reformy, ktorými obmedzovali majetok CaNS. Platy duchovných mali pôsobiť odradzujúco, aby bolo čím ďalej tým menej duchovných.

Okamžite po páde komunizmu došlo k rokovaniam medzi ČSR a Svätou stolicou o tom, aby Pápež Ján Pavol II. navštívil krajinu, čo sa stalo v apríli 1990. V oblasti legislatívy došlo k reformám vedúcim ku skvalitneniu postavenia cirkvi v štáte, boli zrušené tzv. náboženské trestné činy, štát už nezasahoval do fungovania cirkvi. Zákomom 16/1990 Zb. stratili platnosť všetky ustanovenia skorších vykonávacích predpisov, ktoré zákonu č. 16/1990 odporovali.⁷⁸ Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a o postavení CaNS priznáva právnu subjektivitu registrovaným CaNS. Otázku reštitúcie riešil čiastočným spôsobom zákon č. 298/1990 Zb., ktorým bolo rehoľným rádom a kongregáciám vrátených 72 nehnuteľných objektov, ďalších 198 nehnuteľností bolo vrátených na základe zákona č. 338/1991 Zb. Hospodárske zabezpečenie CaNS zo štátneho rozpočtu sa vykonávalo podľa novelizovaného zákona č. 218/1949 Zb., kde bolo ustanovené, že dotácie na platy a čiastočne i na ďalšie náklady poskytuje štát priamo ústrediam jednotlivých CaNS. Štátne dotácie na platy duchovných sa dajú svojim

⁷⁸ ŠABO, M. 2006. *Štát a cirkvi na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4. s. 90.

spôsobom pokladať za pokračovanie kongruy zrušenej v roku 1949.⁷⁹ Zákom č. 586/1992 Zb. o daní z príjmov boli od dane oslobodené príjmy z kostolných zbierok, príjmy za cirkevné úkony a príspevky členov registrovaných CaNS.

V roku 1993 vznikla samostatná Slovenská republika, ktorá sa prihlásila k harmonickej spolupráci s registrovanými CaNS a k úsiliu o kvalitatívne novú právnu úpravu vzťahov s nimi. SR ako jedna z prvých krajín začala dôsledne riešiť reštitúciu cirkevného majetku.

Na základe zákona č. 298/1990 Zb. o navrátení majetku rehoľným rádom a kongregáciám a zákona č. 282/1993 Zb. o zmiernení niektorých majetkových krívd bol cirkvám, rehoľným rádom a kongregáciám vrátený predtým zoštatnený majetok, ktorého súčasťou sú aj významné a jedinečné kultúrne pamiatky.⁸⁰ Novela č. 97/2002 Z. z. reštitučného zákona rozšírila možnosť reštitúcií a zákon č. 503/2003 umožnil predĺženie lehoty na uplatnenie nárokov na vrátenie majetku. Problematika ekonomického zabezpečenia CaNS bola aj naďalej upravovaná zákonom č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení CaNS v znení zákona č. 16/1990. Vyhláškou č. 17/1994 Z. z. boli náboženské predmety a dary pre CaNS oslobodené od dovozného cla. Zákon o dani z príjmov umožnil platiteľom dane poukázať 2% zo zaplatenej dane na účet určeným právnickým osobám, medzi ktorými sú aj účelové zariadenia CaNS.

4.2 Cirkvi a náboženské spoločnosti na Slovensku v súčasnosti

Slovensko je podľa Ústavy Slovenskej republiky sekulárnou krajinou, ktorá sa neviaže na žiadne náboženstvo, avšak podľa nášho názoru to nie je celkom pravda. Kresťanská viera je náboženstvom, ktoré má na Slovensku najväčšie zastúpenie, čo pramení z historického vývoja krajiny. Kresťanstvo sa tak premietlo do kultúrnych tradícií a v praxi ovplyvňuje viacero oblastí. Napríklad za dni pracovného pokoja sú okrem štátnych sviatkov vyhlásené i kresťanské sviatky a nie sviatky iných náboženstiev. Ďalej možno uviesť vplyv na zákonodarstvo v krajine. Napríklad v zákone o rodine sa odráža ideál manželstva a kresťanskej rodiny, ďalej je napríklad zákonom ustanovená 48-hodinová lehota, po uplynutí ktorej sa môžu pochovať pozostatky človeka. Táto lehota je však v rozpore so

⁷⁹ ŠABO, M. 2006. *Štát a cirkvi na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4. s. 92.

⁸⁰ MORAVČÍKOVÁ, M. 2008. *Cirkevná politika na Slovensku po roku 1989*. [online]. 2008. [cit. 10.05.2017]. Dostupné na internete: <http://www.mtatk.hu/interreg/kotet2/18_sz_moravcikova.pdf>

židovskou vierou, v ktorej má dôjsť k pochovaniu pozostatkov do 24-hodín od úmrtia. Napríklad v ustanoveniach o registrácii CaNS zákona č. 308/1991 Z. z. sú znevýhodňované náboženské menšiny, ktoré nie sú registrované a na ich registráciu je potrebný, pre niektorých, nereálny počet členov (pred tým, než vstúpilo do účinnosti ustanovenie zákona č. 39/2017 Z. z. bol tento počet 20 000, dnes je tento počet na úrovni 50 000), ktorí musia byť plnoletí a majú na území SR trvalý pobyt oproti iným európskym štátom.⁸¹

Slovensko je prevažne kresťanskou krajinou až s 84,1 % veriacich obyvateľov. Najpočetnejšie je rímskokatolícke náboženstvo s 68,9 % obyvateľstva, evanjelické náboženstvo augsburského vyznania tvorí 6,9 %, gréckokatolícke 4,1 %, reformované kresťanské tvorí 2 %. 13,7 % obyvateľov SR sú bez náboženského vyznania a u 2,2 % sa nezistilo akého sú vierovyznania. Tieto údaje sú výsledkom sčítania ľudu v roku 2001, ktoré využila vo svoj prospech najmä katolícka cirkev na získanie čo najväčšieho počtu obyvateľov prostredníctvom jej propagácie, keďže tieto výsledky mali vplyv na financovanie cirkví zo štátnej pokladnice. Následné sčítanie, ktoré bolo uskutočnené v roku 2011 zaznamenalo pokles veriacich. K rímskokatolíckemu náboženstvu sa prihlásilo už len 62 %, k evanjelickému náboženstvu 5,9 % a ku gréckokatolíckemu 3,8 % obyvateľov a na otázku odmietlo odpovedať až 10,6 % . Počet veriacich sa každoročne na Slovensku znižuje, keďže napríklad po 1. svetovej vojne sa hlásilo cirkvám až 99,72 % obyvateľov a čiže len 0,28 % sa nehlásili k žiadnemu náboženstvu.⁸²

O tom či je Slovensko naozaj kresťanskou krajinou, čo vyplýva zo sčítania ľudí, možno len polemizovať. Podľa názoru Petra Prusáka je Slovensko pluralitnou a nie kresťanskou krajinou. Tento názor odôvodňuje výsledkami volieb; interrupciou, ktorá je na Slovensku beztrešne vykonávaná; alkoholom; početnou rozvodovosťou a inými otázkami a konfliktami, ktoré sú v rozpore s ideológiou kresťanstva. F. Mikloško z KDH považuje Slovensko za kresťanskú krajinu a podľa jeho názoru sa to prejavuje v hraničných situáciách človeka ako je krst, sobáš a hodina smrti. ⁸³ S týmto tvrdením však nemožno súhlasiť, keďže niektoré znaky kresťanstva praktizujú taktiež neveriaci, avšak iba z dôvodu

⁸¹ **Politika voči náboženským menšinám.** [online]. [cit 26.12.2015]. Dostupné na internete: <http://www.multikulti.sk/ine/politika_voci_nabozenskym_mensinam.html>

⁸² **ECÁV.** *Obyvateľstvo SR podľa náboženského vyznania – sčítanie 2011, 2001, 1991.* [online]. [cit. 18.02.2017]. Dostupné na internete: <http://www.ecav.sk/files/user/scit_2012_naboz_vyz.pdf>

⁸³ **PRUSÁK, P.** 2003. *Odluka cirkvi od štátu.* Bratislava: Juraj Masár-AMA, 2003. 103 s. ISBN 80-968938-2-3. s. 5-7.

kultúrnych tradícií. Za veriaceho by sa podľa nášho názoru, mal chápať človek, ktorý sa riadi určitými cirkevnými pravidlami a nie človek, ktorý sa pri sčítaní ľudu za veriaceho sám označí. Pri tomto ponímaní veriaceho, by s určitosťou boli percentuálne výsledky sčítania omnoho nižšie.

Kresťania žijúci na Slovensku praktizujú svoju vieru v každodennom živote tým, že sa zúčastňujú bohoslužieb, dodržia pôst, angažujú sa do rôznych kresťanských aktivít, rešpektujú kresťanské sviatky, navštevujú cirkevné školy a školské zariadenia alebo je na štátnych školách zabezpečené pre deti z registrovaných CaNS výučba náboženstva, pričom rodičia majú na výber z dvoch predmetov a to náboženskou a etickou výchovou. Tieto úkony však stoja nemálo peňazí, ktoré sú po väčšinou získavané zo štátneho rozpočtu, ale tomu sa budeme venovať v nasledujúcich kapitolách diplomovej práce.

Aktuálne na území SR Ministerstvo kultúry SR uvádza 18 registrovaných CaNS. Sú nimi:

- Apoštolská cirkev na Slovensku
- Bahájske spoločenstvo v Slovenskej republike
- Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike
- Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie
- Cirkev bratská v Slovenskej republike
- Cirkev československá husitská na Slovensku
- Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní v Slovenskej republike
- Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku
- Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť
- Gréckokatolícka cirkev na Slovensku
- Kresťanské zbory na Slovensku
- Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike
- Novoapoštolská cirkev v Slovenskej republike
- Pravoslávna cirkev na Slovensku
- Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku
- Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike
- Starokatolícka cirkev na Slovensku

- Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike⁸⁴

4.3 Súčasný model financovania cirkví a náboženských spoločností na Slovensku

Môžeme konštatovať, že súčasný model financovania na území Slovenskej republiky sa uplatňuje aj keď s menšími zmenami od roku 1949, keďže je táto finančná otázka upravená doposiaľ zákonom č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom, aj napriek väčšinovému nesúhlasu slovenských občanov s konkrétnym spôsobom financovania.⁸⁵ Financovanie cirkví a náboženských spoločností je na Slovensku prevažne financované zo štátneho rozpočtu ako aj z iných finančných prostriedkov im poskytnutých prostredníctvom rôznych darov a zbierok.

Národná rada SR každoročne schvaľuje finančné prostriedky pre cirkvi a náboženské spoločnosti, pričom správcom týchto prostriedkov je Ministerstvo kultúry. Cirkevný odbor Ministerstva kultúry SR prerozdeľuje schválené financie medzi jednotlivé CaNS, pričom dbá najmä na zabezpečenie plátov duchovných. Platy duchovných sú upravené v nariadení vlády SR č. 299/2007 Z. z. o úprave osobných požitkov poskytovaných duchovným cirkví a náboženských spoločností, v ktorom sú tabuľkovo uvedené platy duchovných vzhľadom na funkciu, ktorú konkrétny duchovný vykonáva a započítateľnú dobu výkonu duchovenskej činnosti.⁸⁶

V roku 2015 bol poskytnutý plat z prostriedkov zo štátneho rozpočtu poskytnutý 3 572,8 prerátaných úväzkov duchovných z celkového počtu 5 317 duchovných, z ktorých nie všetci majú plný úväzok. Platy z takýchto prostriedkov neboli poskytnuté Jehovovým svedkom, Kresťanským zborom, Cirkvi adventistov siedmeho dňa, Bahájskemu spoločenstvu, Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní a Novoapoštolskej cirkvi. Naopak platy 37 duchovných z Konferencie vyšších predstavených ženských rehôľ boli financované zo štátneho rozpočtu. Priemerný plat duchovných bol v tomto roku 533 eur, pričom najvyšší priemer platu dosiahli práve duchovný z Konferencie vyšších predstavených ženských rehôľ a to vo výške 704 eur. Priemerné platy ostatných registrovaných CaNS len pri Ústrednom zväze židovských náboženských obcí nedosiahol

⁸⁴ **Cirkevný odbor.** 2015. *Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti v SR*. [online]. [cit. 22.12.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-/registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-f9.html>>

⁸⁵ **ČIKEŠ, R.** 2010. *Vzťahy štátu a cirkví na Slovensku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 120 s. ISBN 978-80-89096-43-5. s. 50.

⁸⁶ Príloha č.1 k nariadeniu vlády č. 299/2007 Z. z.

výšku minimálnej mzdy.⁸⁷ Na stránke Ministerstva kultúry nájdeme aj štatistické údaje k jednotlivým CaNS, ktoré udávajú napríklad počet farností, bohoslužobných objektov, počet veriacich ako aj počet študentov teológie, nachádzajú sa tu aj finančné prostriedky poskytnuté na platy duchovných a iné. Avšak nie každá CaNS dovolila uverejniť tieto údaje a sú taktiež zastarané, a preto sme sa rozhodli ich v našej práci nepoužiť.

Tabuľka 2 Základné platy duchovných v eurách za mesiac⁸⁸

Platový stupeň	Započítateľná doba	Stupnica základných platov podľa zaradenia do skupiny a započítateľnej doby vykonávania duchovenskej činnosti						
	vykonávania duchovenskej							
	činnosti	S k u p i n a						
	v rokoch	A	B	C	D	E	F	G
1	do 3	296,41	324,16	356,05	392,16	432,04	475,7	524,93
2	od 3 do 6	308,15	337,72	371,09	408,09	450,3	496,31	546,48
3	od 6 do 9	320,4	350,86	385,59	424,09	468,16	516,94	568,56
4	od 9 do 12	332,1	364,02	401,07	440	486,03	537,61	591,55
5	od 12 do 15	344,31	377,59	416,07	456,94	504,76	557,3	614,11
6	od 15 do 18	356,96	390,78	431,53	473,38	523,54	577,48	636,59
7	od 18 do 21	369,64	404,33	446,59	490,68	542,32	597,16	659,09
8	od 21 do 24	382,34	417,5	462,08	508,02	560,56	617,35	682,12
9	od 24 do 27	394,99	431,53	477,57	525,41	579,34	638	705,11
10	od 27 do 30	407,66	445,65	492,55	542,74	598,12	658,68	728,06
11	nad 30	420,76	459,25	508,02	560,14	616,89	679,78	752,48

Okrem platov, ktoré začínajú na sume 296,41 eur a končia na sume 752,48 eur, toto nariadenie, konkrétne v §2, ustanovuje aj hodnotný prídavok duchovným a to v sume od 6,64 až do 165,97 eur mesačne. Tento prídavok závisí od skupín, do ktorých sú duchovní zaradení v rámci výkonu svojej funkcie. Výška je však v jednotlivých skupinách ohraničená a je na vôli cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, akú finančnú čiastku konkrétnemu duchovnému určí. V skupine C, môže byť prídavok určený od 6,64 eur do 23,24 eur, v skupine D od 16,60 euro do 39,84 eur, v skupine E od 26,56 eur do 66,39 eur, v skupine F od 43,16 eur do 99,59 eur a v skupine G od 66,39 eur až do 165,97 eur mesačne.

Ďalej môže byť, podľa §3, jednotlivý duchovný finančne ocenený za výkon svojej duchovenskej činnosti zvýšením základného, mesačného platu a to do výšky až 30% jeho základného platu. Takéto ocenenie ukladá duchovnému cirkev alebo náboženská

⁸⁷ **MK SR.** 2016. *Cirkvi a náboženské spoločnosti v roku 2015*. [online]. Bratislava.[cit. 08.02.2017]. Dostupné na internete: <www.culture.gov.sk/extdoc/6075/CNS_2015>

⁸⁸ Príloha č. 2 k nariadeniu vlády č. 299/2007 Z. z.

spoločnosť. Vyššie uvedené platy duchovných, hodnotné prídavky a hodnotné zvýšenia základného platu sú podľa §3 zákona č. 218/1949 Zb. považované za osobné požitky duchovných.

Zákon č. 218/1949 Zb. ďalej ustanovuje CaNS náhradu cestovných, sťahovacích a iných výdavkov prostredníctvom zákona č. 283/2002 Zb. o cestovných náhradách. Za cestovné náhrady tento zákon považuje preukázané cestovné výdavky, preukázané výdavky na ubytovanie, stravné výdavky, preukázané potrebné vedľajšie výdavky. Pri zahraničných pracovných cestách sa poskytuje aj náhrada komerčného poistenia, výdavkov na povinné a odporúčané očkovanie, vreckové a iné náhrady. Tieto náhrady sú poskytované len tým duchovným, ktorí majú nárok na už spomínané osobné požitky.

Sociálne zabezpečenie je upravené v zákonoch: č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa, č. 235/1998 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony. Do sociálneho poistenia zaradíme podľa §2 zákona č. 461/2003 Z. z. :

- a) *„nemocenské poistenie ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva,*
- b) *dôchodkové poistenie, a to*
 - 1. *starobné poistenie ako poistenie na zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad úmrtia,*
 - 2. *invalidné poistenie ako poistenie pre prípad poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu poistenca a pre prípad úmrtia,*
- c) *úrazové poistenie ako poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu (ďalej len „pracovný úraz“) a choroby z povolania,*
- d) *garančné poistenie ako poistenie pre prípad platobnej neschopnosti zamestnávateľa na uspokojovanie nárokov zamestnanca, na úhradu odmeny a výdavkov predbežného správcu podľa osobitného predpisu a na úhradu povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie (ďalej len „príspevky na*

starobné dôchodkové sporenie“) nezaplatených zamestnávateľom do základného fondu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie,

e) poistenie v nezamestnanosti ako poistenie pre prípad straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku nezamestnanosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku nezamestnanosti.“⁸⁹

Vecné náklady, ktoré štát uhrádza CaNS sú podľa §8 zákona č. 218/1949 Zb. náklady na výkon bohoslužieb, iných náboženských úkonov, na cirkevnú administratívu. Uvedené náklady sa považujú za riadne vecné náklady, pričom štát poskytuje aj náhradu mimoriadnych v odôvodnených situáciách.

Okrem toho štát zabezpečuje aj prevádzku cirkevných škôl a platy učiteľov náboženstva na štátnych školách a to prostredníctvom Ministerstva školstva. Takúto úroveň spolupráce medzi cirkvami a štátom nemožno pokladať za stav, kedy krajina vyhlasuje svoju sekulárnosť. Cirkevné školy tvorili v roku 2015 6 % z celkového počtu škôl. V školskom roku 2015/2016 boli zo štátneho rozpočtu poskytnuté finančné prostriedky celkovo 172 cirkevným školám, 78 cirkevným materským školám, 11 cirkevným základným umeleckým školám, 1 cirkevnej jazykovej škole, 2 školám v prírode (zriaďovateľom je cirkev), 53 cirkevným centrámi voľného času, 15 cirkevným školským internátom a 117 cirkevným centrámi školského stravovania. Ak si to premietneme na zamestnancov, tak v roku 2015 boli poskytnuté financie zo štátneho rozpočtu celkovo pre 11 884,6 zamestnancov cirkevných škôl a školských zariadení. Podľa stránky Ministerstva školstva SR, najväčší objem finančných prostriedkov z darov a zbierok vykázali v roku 2015 školy, ktorých zriaďovateľom sú cirkvi a to až 1 948 070 eur. Na stránke Ministerstva školstva SR je zobrazená aj tabuľka týkajúca sa celkových finančných zdrojov škôl a školských zariadení za rok 2015 vrátane presunu finančných zdrojov z roku 2014. Všetky finančné zdroje sú uvedené v hodnote 1 564 842 974 eur, pričom školám a školským zariadeniam, ktorých zriaďovateľom sú cirkvi vychádza čiastka 82 360 136,9 eur.⁹⁰

V roku 2016 Ministerstvo kultúry SR poskytlo celkovo 40 054 154 eur zo štátneho rozpočtu pre CaNS na prevádzku ústredí a platy duchovných. V tabuľke na stránke Ministerstva kultúry sú uvedené tieto prostriedky od roku 2000 do roku 2016, vďaka čomu

⁸⁹ §2, Zákon č. 461/2003 Z. z.

⁹⁰ **MŠVVaŠ SR.** 2016. *Správa o hospodárení*. [online]. Bratislava. [cit. 23.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://www.minedu.sk/data/att/10032.pdf>>

môžeme konštatovať každoročný nárast príspevku v priemere o 1 425 397,56 eur a celkový nárast je 22 806 361 eur. V roku 2016 bolo zreteľne najviac poskytnutých príspevkov Rímskokatolíckej cirkvi a to 23 160 516 eur, keďže za ňou nasleduje Gréckokatolícka cirkev so 4 055 316 eur. Z registrovaných CaNS neboli pridelené tieto prostriedky v roku 2016 Bahájskemu spoločenstvu, Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní, Kresťanským zborom a Jehovovým svedkom.⁹¹

Okrem finančných prostriedkov, ktoré štát poskytuje CaNS, sú tieto organizácie oslobodené od platenia dane:

- z príjmov (zo všetkých výnosov z kostolných zbierok podľa Zmluvy medzi SR a Svätou stolicou a to konkrétne v článku 20 odseku 2 ako aj v článku 20 Zmluvy medzi SR a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami; z príspevkov ich členov; z príjmov za cirkevné úkony),
- z pozemkov (ktoré tvoria celok so stavbami, ktoré sú poverené na úradovanie duchovenstva; na ktorých je zriadený cintorín),
- zo stavieb (určených na výkon náboženských obradov; určených na úradovanie poverených duchovných),
- z dedičstva a darov.

Od dovozného cla sa oslobodzujú predmety náboženského charakteru a dary. Ďalej možno spomenúť zákon č. 580/2004 o zdravotnom poistení v znení neskorších predpisov, ktorý zabezpečuje fyzickým osobám bezodplatne pracujúcim pre charitatívne, cirkevné a rehoľné spoločenstvo platenie ich poistného prostredníctvom štátu. Tieto osoby (najčastejšie ide o rehoľné sestry) však nemôžu mať aj iných zamestnávateľov, ktorý by im poskytovali plat za ich vykonanú prácu.⁹²

Z uvedených skutočností v tejto podkapitole možno utvoriť záver, že legislatíva upravuje postavenie všetkých CaNS na rovnakú úroveň, avšak financovanie je závislé od počtu priznávajúcich sa veriacich, ktorých majoritná väčšina sa priznáva ku katolíckej viere. Systém ako taký sa teda môže javiť spravodlivý a demokratický pre všetky skupiny obyvateľstva, avšak jeho aplikácia do praxe sa môže prejavovať ako uprednostňovanie

⁹¹ **MK SR.** 2016. *Prostriedky zo štátneho rozpočtu v rokoch 2000 až 2016 pre cirkvi a náboženské spoločnosti na platy duchovných a prevádzku ústredí.* [online]. Bratislava. [cit. 08.02.2017]. Dostupné na internete: <www.culture.gov.sk/extdoc/6076/CNS_2000-2016>

⁹² **ČIKEŠ, R.** 2010. *Vzťahy štátu a cirkvi na Slovensku.* Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 120 s. ISBN 978-80-89096-43-5. s. 56-57.

jednej cirkvi. Riešenie súčasného modelu financovania CaNS by sme mohli nájsť v priateľskej odluke cirkvi od štátu, konkrétne v jej forme financovania skrz platenia priamych daní podľa priznaného vierovyznania ako napríklad v Rakúsku.

4.4 Legislatíva upravujúca financovanie cirkví a náboženských spoločností na Slovensku

Základným zákonom SR je jednoznačne Ústava Slovenskej republiky, ktorá upravuje aj náboženské otázky. Hneď v prvom článku sa deklaruje nekonfesijnosť SR, čo znamená, že štát neuprednostňuje žiadnu cirkev či náboženskú spoločnosť. Ústava SR sa na oblasť náboženského vyznania a viery sústreďuje v článku 24. Týmto článkom je ustanovená sloboda vierovyznania, ako aj právo byť bez náboženského vyznania, ďalej upravuje spôsoby slobodného prejavovania náboženstva ako aj základné právomoci CaNS.

Ako prvý zákon, ktorý spomenieme okrem Ústavy SR je zákon č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených len registrovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam, ak majú sídlo na území SR a ak vec v ich vlastníctve prešla v rozhodnom období do vlastníctva štátu alebo obcí. Cieľom tohto zákona je snaha o zmiernenie majetkových krívd cirkvi a náboženských spoločností z obdobia od 8. 5. 1945 do 1. 1. 1990 a pri židovských obciach sa začiatok lehoty ustanovuje 2. 11. 1938. Pôvodným predmetom tohto zákona boli len hnuteľné a nehnuteľné veci, no rôznymi zákonmi a nariadeniami bol predmet tohto zákona rozšírený o pozemky patriace do lesného pôdneho fondu v národnom parku ako aj o stavby a budovy, ktoré slúžia lesnej výrobe, ak sú v danom období súčasťou týchto pozemkov. Zákon taktiež vo svojich ustanoveniach označuje aj veci, ktoré nie je možné vydať. §7 medzi takéto veci zaraďuje:

„(1) Pozemky alebo ich časti nemožno vydať, ak

- a) na pozemku bol po prevode do vlastníctva štátu zriadený cintorín,*
- b) pozemok bol po prechode alebo prevode do vlastníctva štátu alebo právnickej osoby zastavaný; ak bol pozemok zastavaný stavbou, ktorá slúži pre zariadenia telesnej kultúry, zdravotníctva a kultúry, na poskytovanie služieb sociálnej starostlivosti alebo sociálnych služieb na pracovnú rehabilitáciu a zamestnávanie zdravotne postihnutých osôb a na školské účely, nemožno vydať ani susediace pozemky slúžiace na tieto účely,*
- c) na pozemku bola zriadená záhradková alebo chatová osada,*

- d) na pozemku sú telovýchovné a športové zariadenia,*
- e) slúžia na účely obrany štátu, ťažbu nerastov, alebo sú na území štátnej prírodnej rezervácie, chráneného náleziska, chráneného parku, záhrady a študijnej plochy, pásma hygienickej ochrany vodných zdrojov I. stupňa alebo chráneného prírodného výtvoru, alebo ak sú významným krajinným prvkom alebo sa nachádzajú v ochrannom pásme prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych stolových vôd I. stupňa alebo vo vnútornom kúpeľnom území,*
- f) k pozemku bolo zriadené právo osobného užívania v prípade, ak ide o pozemok, ktorý osoby nadobudli od štátu alebo ho takto užívajú aj so stavbou na pozemku v dobrej viere, že nejde o vlastníctvo cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.*

(2) Hnutelná vec sa nevydá, ak ide o bývalé cirkevné matriky. “⁹³

Registrované CaNS, ktoré boli v rámci tohto zákona označené ako oprávnené osoby, boli povinné vyzvať povinné osoby na vydanie veci do dňa 1. 1. 1995 a vo veci už spomínaných lesných pozemkov bola stanovená lehota na vyzvanie na vydanie veci 31. 12. 2002. V prípade nesplnenia tejto zákonom stanovenej lehoty, nárok oprávneným zanikol.

V tejto kapitole je dôležité spomenúť taktiež Zmluvu č. 326/2001 Z. z. medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, ktorá svojim obsahom oslabuje štátne právo a naopak katolíckej cirkvi zabezpečuje mimoriadne postavenie v spoločnosti. Niektoré články tejto zmluvy obsahujú aj financovanie, či už konkrétne alebo odkazom na ešte vtedy len pripravovanú zmluvu o finančnom zabezpečení. konkretizovať však môžeme napríklad článok 20, v ktorého druhom odseku je uvedené toto konkrétne privilegium: „Katolícka cirkev má právo organizovať kostolné zbierky. Príjmy z hospodárenia s takto získanými prostriedkami nepodliehajú zdaneniu, ani povinnosti verejného vyúčtovania“.⁹⁴

Aby táto zmluva nevyvolala obavy ostatných registrovaných CaNS z privilegovaného postavenia katolíckej cirkvi, prišlo k novelizácii zákona č. 308/1991 Zb. zákonom č. 394/2000 Z. z. , v ktorom bolo v §4 ods. 2 ustanovené že „Všetky cirkvi a náboženské spoločnosti majú pred zákonom rovnaké postavenie“ a v §4 ods. 5 že „Štát môže s cirkvami a náboženskými spoločnosťami uzatvárať zmluvy o vzájomnej spolupráci“. Následne so Slovenskou republikou uzavrelo zmluvu 11 registrovaných CaNS

⁹³ §7, Zákon č. 282/1993 Z. z.

⁹⁴ Čl. 20, Základná zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou

a to podľa vzoru, ktorý bol vytvorený na základe základnej zmluvy medzi SR a Svätou stolicou.⁹⁵

Vzhľadom na našu tému diplomovej práce je najdôležitejší zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v jeho novelizovanom znení č. 462/2013 Z. z. . Národné zhromaždenie Československej republiky prostredníctvom tohto zákona ustanovilo poskytovanie finančných prostriedkov na úhradu osobných pôžitkov pre duchovných, ktorí pôsobia ako zamestnanci tých CaNS, ktoré o to požiadali. Podmienkou je, aby boli tieto CaNS registrované a aby boli osoby vykonávajúce duchovenskú činnosť bezúhonné. §3 konkretizuje úhradu osobných pôžitkov ako: základný plat, hodnostný prídavok a zvýšenie základného platu v prípade ako ocenenie vysokej kvality ktorou vykonáva duchovenskú činnosť. Výšky základného platu, hodnostného prídavku ako aj podmienky, ktoré sú potrebné na splnenie pri zvýšení základného platu, sú upravené v zákone č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Okrem týchto nárokov, im zákon deklaruje aj iné nároky ako napríklad náhradu:

- cestovných, sťahovacích a iných výdavkov podľa zákona č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách
- sociálneho zabezpečenia duchovných podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, zákona č. 600/2003 o prídavku na diéta
- riadnych vecných nákladov, ktoré sú spojené s administratívou, s výkonom ich bohoslužieb ako aj iných úkonov, ktoré súvisia s daným náboženstvom
- mimoriadnych vecných nákladov v odôvodnených prípadoch.

⁹⁵ **GYURI, R.** 2014. *Vznik štátu a ochrana menšín Zmluva medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami ako prostriedok ochrany menšinových náboženských organizácií.* Kraków: Wydawnictwo i Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce, 2014. s. 144-145. ISBN 978-83-7490-791-0

4.5 Zhodnotenie financovania cirkví a náboženských spoločností na Slovensku v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami

Financovanie CaNS na území Slovenska a jeho dnešná podoba má historický pôvod prameniáci vo významnom postavení cirkví na Slovensku, najmä tej katolíckej. Príkladom čoho je fakt, že práve vďaka náboženstvu bolo možné šíriť slovanskú reč, čo je dokázané tým, že prvé texty preložené Cyrilom a Metodom do staroslovenčiny pochádzali z Biblie. Slovensko bolo a je silno katolícky veriacou krajinou, čo dokazuje počet veriacich priznávajúcich sa k tejto viere i silné postavenie tejto viery v spoločensko-kultúrnom systéme krajiny. Napriek tomu, že Slovensko vo svojej ústave deklaruje svoje sekulárnosť, je v praxi možné vidieť zrejme zvýhodňovanie katolíckej cirkvi, čo pramení najmä zo systému financovania cirkví z prostriedkov štátu založeného na uprednostňovaní tej najväčšej cirkvi. Obdobný problém možno vidieť v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska, na ktorého území prevláda systém financovania z darov a príspevkov a zvýhodnené postavenie majú CaNS s najväčším počtom prívržencov.

Slovenská republika vykonáva financovanie CaNS na základe zákona č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností. Tento zákon prešiel poslednou novelizáciou v roku 2014 a jeho znenie upravuje osobné pôžitky duchovných s odkazmi na ďalšie právne predpisy ako zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností, nariadenie ČSFR č. 578/1990 Zb. o úprave osobných pôžitkov poskytovaných duchovným cirkví a náboženských spoločností (v súčasnom znení ide o zákon č. 299/2007 Z. z.), zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, zákon č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách, či zákony upravujúce sociálne poistenie a transferové platby štátu voči občanom. Na základe týchto predpisov sú prerozdeľované prostriedky medzi registrované CaNS, pričom výška týchto prostriedkov je každoročne schvaľovaná Národnou radou SR a správcom schváleného objemu financií je Ministerstvo kultúry. Vo všeobecnosti panuje na Slovensku nespokojnosť občanov so systémom financovania CaNS a najmä občania, ktorí sa nepriznávajú ku katolíckej viere by prijali odluku cirkvi od štátu, resp. vytvorenie nového modelu financovania CaNS, ktorý by bol v očiach verejnosti spravodlivejší.

Prostriedky poskytnuté zo štátneho rozpočtu určené na fungovanie CaNS každoročne rastú, pričom najväčší podiel na príjmoch zo štátneho rozpočtu má

Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike, ktorý bol v roku 2011 na úrovni 57,19 % z celkovo poskytnutých financií na registrované CaNS. Tento podiel je dlhodobo konštantný a podľa štatistík MK SR prevyšuje 50 %. Z toho dôvodu môžu mať občania a ostatné CaNS pocit nespravodlivosti. Tento pocit umocňuje tiež fakt, že slovenské kultúrne tradície sú silno viazané na kresťanskú vieru, čo sme v práci už spomínali ako príklad uprednostňovania kresťanských sviatkov pred sviatkami ostatných cirkví v podobe ich uznania ako dní pracovného pokoja. Ďalším faktom, ktorý vypovedá v neprospech vyhlásenej sekulárnosti Slovenska je podpísaná zmluva so Svätou stolicou, ktorej podpis bol spájaný s mediálnymi a bulvárnymi správami označujúcimi túto zmluvu za nevýhodnú, kabinetne pripravenú a Slovensko viažucu na kresťanskú vieru. Všetky tieto faktory vyúsťujúce do nespokojnosti obyvateľstva by mala vláda riešiť vypracovaním návrhu zákonov vytvárajúcich nový model financovania CaNS na Slovensku.

Prechod na nový systém financovania CaNS si vyžaduje vypracovanie novej legislatívy, ktorá bude brať v ohľad i historický vývoj v krajine, pretože mnohé majetky, ktoré cirkev má sú využívané na verejnoprospešný účel, ktorý je tiež v záujme štátu; takisto treba brať v úvahu odškodnenie CaNS v zmysle navrátenia ich majetku, ktorý im bol počas komunistického režimu znárodnený. Tieto a mnohé iné faktory vytvárajú bariéry pri tvorbe nového systému CaNS.

Podľa nášho názoru je financovanie CaNS na Slovensku problematické najmä z hľadiska priznania sa občanov k viere, nespokojnosť občanov pramení najmä v tom, že majú pocit, že prostriedky z ich daní sú využité na financovanie viery, ktorej nie sú prívržencami. Toto by mohlo byť riešené obdobným systémom financovania na základe daňového modelu ako v Nemecku, alebo systémom príspevkov z daní. Otázkou je však systémové zabezpečenie tohto modelu, ktoré by zasahovalo i do už aj tak mnohokrát novelizovaného zákona č. 595/2003 Z. z. o daní z príjmov. V súvislosti s financovaním CaNS na Slovensku sa hovorí aj o odluke štátu od CaNS, kedy by bolo potrebné vytvoriť absolútne nový model ich financovania.

Na základe zistení plynúcich z analýzy systémov financovania CaNS vo vybraných krajinách, ktoré sme uviedli v predošlej kapitole si dovoľujeme formulovať odporúčanie pre zmenu systému financovania CaNS na Slovensku, pri ktorom sa zameriame najmä na spôsob prerozdelenia finančných prostriedkov, ktorý by bol v očiach verejnosti najspravodlivejší, no zároveň by neohrozil fungovanie verejnoprospešných aktivít CaNS.

Základom nášho navrhovaného systému je systém financovania z daní v kombinácii so systémom financovania z darov a príspevkov. Pre tvorbu systému financovania z daní by sme ako vzor využili systém zaužívaný v Nemecku, kde by zamestnanec deklaroval svoje vierovyznanie v daňovom priznaní a na základe toho, by bola cirkvi odvedená časť dane, pričom by sme ponechali i súčasný systém možnosti darovania 2 % z dane z príjmov, ktoré by mohol občan venovať buď CaNS alebo iným mimovládnym organizáciám. Pri tomto zdroji je však potrebné riešiť otázku týkajúcu sa registrácie CaNS, ktorá je upravovaná zákonom č. 308/1991 Zb., nakoľko by CaNS už neboli financované z prostriedkov štátneho rozpočtu, bolo by vhodné zmierniť podmienky ich registrácie, resp. zaviesť prvo a druhostupňovú registráciu obdobného charakteru ako v ČR.

Druhým hlavným zdrojom financovania by pre CaNS mali byť zbierky a príspevky ich členov. Tento systém by mohol zohľadniť i možnosť financovania prostredníctvom pravidelných príspevkov, toto by sme však nechali na samotných cirkvách. Štát by mal vytvoriť iba takú legislatívu, ktorá by CaNS umožňovala výber príspevkov a organizáciu zbierok oslobodených od daní a legislatívne pripraviť také nástroje, ktoré umožnia CaNS výber príspevkov na pravidelnej báze. Avšak navrhujeme, aby výber príspevkov bol výsadne v kompetencií samotnej cirkvi, štát by mal však právo na vykonávanie auditov zbierok.

Nakoľko je postavenie CaNS silno zakotvené vo fungovaní slovenskej spoločnosti ako takej nie je možné vykonať absolútnu odluku CaNS od štátu a niektoré činnosti cirkví budú musieť byť financované zo štátnych zdrojov, ide najmä o oblasti, v ktorých sa cirkvi angažujú akými sú školstvo, zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a podobne. Tu však navrhujeme, aby príslušníci cirkví boli odmeňovaní na základe iných právnych predpisov upravujúcich fungovanie tej danej oblasti. Teda, aby učiteľ náboženstva dostával mzdu na základe zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a to či dostane ďalšie finančné prostriedky od cirkvi, je na cirkvi samotnej. Takto navrhovaný systém financovania nám príde spravodlivý a zároveň neuberá cirkvám na ich dôležitosť a postavení v spoločnosti.

Záver

Hlavným cieľom našej diplomovej práce bolo priblížiť čitateľovi čo najzrozumiteľnejšie problematiku financovania cirkví a náboženských spoločností nielen na území Slovenskej republiky, ale taktiež aj v iných štátoch Európy, keďže spôsob financovania je v rámci Európy v jednotlivých štátoch veľmi odlišný. Odlišnosti v spôsobe financovania vznikali vzhľadom na históriu jednotlivých štátov ako aj vzhľadom na vzťahy medzi štátmi a cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Pri vypracovaní teoretickej časti diplomovej práce sme sa zamerali na naplnenie týchto čiastkových cieľov: v teoretickej rovine sme popísali vzťahy medzi štátom a cirkvami a charakterizovali sme základné formy financovania cirkví a náboženských spoločností. Pre účely naplnenia hlavného cieľa práce sme sa v praktickej rovine venovali naplneniu týchto čiastkových cieľov: analyzovali sme financovanie CaNS vo vybraných krajinách Európy a na Slovensku z historického i súčasného hľadiska a na základe týchto analýz sme zhodnotili modely financovania CaNS v skúmaných krajinách a vyslovili odporúčania pre zefektívnenie modelu financovania CaNS na Slovensku. Dovoľujeme si konštatovať, že prostredníctvom naplnenia čiastkových cieľov v práci sa nám podarilo úspešne naplniť i jej hlavný cieľ.

Pri vypracovaní diplomovej práce sme využili základné metodologické postupy, ktorými boli analýza, syntéza, indukcia a dedukcia. V diplomovej práci sme analýzu využívali ako v teoretickej tak i praktickej časti. V teoretickej rovine sme vypracovali analýzu literárnych zdrojov zaoberajúcich sa problematikou financovania cirkví a náboženských spoločností a vzťahov medzi CaNS a štátom. V praktickej rovine sme vykonali analýzu modelov financovania CaNS vo vybraných krajinách Európy. Syntézu sme využili pri zhodnotení a tvorbe návrhov a odporúčaní pre zefektívnenie modelu financovania CaNS na Slovensku. Indukciu a dedukciu sme v diplomovej práci využili najmä pri hodnotení modelu financovania CaNS na Slovensku a vo vybraných krajinách a tiež pri tvorbe odporúčaní pre zefektívnenie modelu financovania CaNS na Slovensku.

Zoznam použitých právnych prameňov

- [1] Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland - I. Die Grundrechte - Art 1. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>> (NSR)
- [2] Zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v jeho novelizovanom znení č. 462/2013 Z.z. ktorým sa dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 120/1993 Z.z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- [3] Zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v znení neskorších predpisov (ČR)
- [4] Zákon č. 37/1973 Zb. o verejných zbierkach a o lotériách a o iných podobných hrách
- [5] Zákon č. 308/1991 Z.z. Zákon o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností
- [6] Zákon č. 161/1992 Zb. o registrácii cirkví a náboženských spoločností (ČR)
- [7] Zákon č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam
- [8] Zákon č. 235/1998 Z.z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony
- [9] Zákon č. 394/2000 Z.z. ktorým sa mení zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností
- [10] Zákon č. 326/2001 Z.z. o uzavretí Základnej zmluvy medzi SR a Svätou stolicou
- [11] Zákon č. 3/2002 Zb. o svobode náboženského vyznání a postavení cirkví a náboženských spoločností a o zmene niektorých zákonů (zákon o cirkvích a náboženských společnostech) (ČR)
- [12] Zákon č. 283/2002 Z.z. o cestovných náhradách
- [13] Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení
- [14] Zákon č. 553/2003 Z.z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme
- [15] Zákon č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa
- [16] Príloha č.1 k nariadeniu vlády č. 299/2007 Z.z o úprave osobných požitkov poskytovaných duchovným cirkví a náboženských spoločností
- [17] Príloha č. 2 k nariadeniu vlády č. 299/2007 Z.z o úprave osobných požitkov poskytovaných duchovným cirkví a náboženských spoločností
- [18] Zákon č. 428/2012 Zb. o majetkovom vysporiadaní s cirkvami a náboženskými spoločnosťami (ČR)
- [19] Zákon č. 39/2017 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie

- [1] **BARKER, E.- NEWCOMBE, S.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Anglicku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6
- [2] **BENDOVIÁ, P.** 2009. *Financování cirkví a náboženských společností v České republice*. In *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie*. Praha : Ministerstvo kultury ČR, 2009. ISBN 978-80-86310-86-2. s. 117-119
- [3] **CELADOR ANGÓN, O.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Štátna politika financovania cirkví a náboženských spoločností: španielska perspektíva*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6
- [4] **CIPÁR, M-MORAVČÍKOVÁ, M.** 2001. *Cisárovo cisárovi: Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností*. 1. vyd. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2001. 280 s. ISBN 80-968559-0-5
- [5] **CSUKÁS, A.** 2016. *Církev a stát: Zmluvy uzatvárané medzi náboženskými spoločnosťami a Českou republikou*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 23-38 s. Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, edice Scientia, sv. č. 568. ISBN 978-80-210-8394-3.
- [6] **ČIKEŠ, R.** 2010. *Vzťahy štátu a cirkví na Slovensku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 120 s.. ISBN 978-80-89096-43-5
- [7] **GALGUERA, J. F.** 2009. *Španelský model financování cirkví*. In *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie*. Praha : Ministerstvo kultury ČR, 2009. ISBN 978-80-86310-86-2. s. 130-140.
- [8] **GÜNZEL, A.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie náboženských spoločností v Nemecku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89086-46-6
- [9] **GYURI, R.** 2014. *Vznik štátu a ochrana menšín Zmluva medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami ako prostriedok ochrany menšinových náboženských organizácií*. Kraków: Wydawnictwo i Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce, 2014. s. 144-145. ISBN 978-83-7490-791-0
- [10] **MARRÉ, H.** 1997. *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností: Cirkevná daň na príklade Nemecka*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 1997. s. 27-34.
- [11] **PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M.** 2012. *Veřejný sektor - řízení a financování*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4
- [12] **PRUSÁK, P.** 2003. *Odluka cirkvi od štátu*. Bratislava: Juraj Masár-AMA, 2003. 103 s. ISBN 80-968938-2-3

- [13] **PŘIBYL, S.** 2013. *Medzinárodné a vnútroštátne právne aspekty subjektivity osobitných subjektov medzinárodného práva a cirkví a náboženských spoločností: Uznávaní cirkví a náboženských spoločností štátom-porovnaní právniho stavu v Českej a Slovenskej republike*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2013. 269 s. ISBN 978-80-8082-737-3
- [14] **RIOBÓ, A.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Praktické výsledky nového reformovaného systému daňovej asignácie v Španielsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6
- [15] **ROBBERS, G.** 2002. *Štát a cirkev zemí EU*. Praha: Kolegium Zvon v nakladatelství Academia, 2002. 368 s. ISBN 80-200-0967-1
- [16] **SCHANDA, B.** 2003. *Štát a cirkev v postsocialistickej Európe: Cirkev a štát v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2003. 155 s. ISBN 80-89096-11-5
- [17] **SCHANDA, B.** 2010. *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: Financovanie cirkví a náboženských spoločností v Maďarsku*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010. 310 s. ISBN 978-80-89096-46-6
- [18] **ŠABO, M.** 2006. *Štát a cirkev na Slovensku*. Bratislava: Redemptoristi, 2006. 136 s. ISBN 80-969600-2-4
- [19] **TOUVET, L.** 2009. *Vzťahy medzi francouzským štátom a cirkvami*. In *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie*. Praha : Ministerstvo kultury ČR, 2009. ISBN 978-80-86310-86-2. s. 124-125
- [20] **TRETERA, J. R.** 2002. *Štát a cirkev v Českej republike*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 8071924555
- [21] **WARNKE, J.** 1997. *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností: Financovanie cirkví v Spolkovej republike Nemecko*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 1997. s. 35-45

Elektronické zdroje

- [1] **Cirkevný odbor.** 2015. *Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti v SR*. [online].[cit. 22.12.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-/registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-f9.html>>
- [2] **Český statistický úrad.** [online]. [cit. 09.02.2017]. Dostupné na internete: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZVCR014&pvoc=&katalog=30719&z=T>>
- [3] **Druhý vatikánsky koncil.** 1965. *Gaudium et spes*. [online]. Vatikán. [cit. 14.05.2017] Dostupné na internete: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes>>
- [4] **ECÁV.** *Obyvateľstvo SR podľa náboženského vyznania – sčítanie 2011, 2001, 1991*. [online]. [cit. 18.02.2017]. Dostupné na internete: <http://www.ecav.sk/files/user/scit_2012_naboz_vyz.pdf>

- [5] **EUREL.** *Štatistické údaje.* Dostupné na internete:
<<http://eurel.info/spip.php?rubrique12>>
- [6] **FRANKEN, L.** 2015. *State Support for Religion in Belgium: A Critical Evaluation.* [online]. Oxford : J.M. Dawson Institute, 2015. [cit. 17.05.2017]
Dostupné na internete
<<https://academic.oup.com/jcs/article/59/1/59/2805462/State-Support-for-Religion-in-Belgium-A-Critical>>
- [7] **KOLÁŘ, P.** 2014. *Majetkoprávní aspekty vztahu mezi státem a církvemi ve vybraných evropských zemích.* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2014. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete:
<<http://www.psp.cz/doc/00/09/99/00099931.pdf>>
- [8] **MARRÉ, H.** 1995. *Financování církve – v církvi a státu dneška.* In *Revue církevního práva.* [online]. 1995, č. 1. [cit. 19.05.2017] Dostupné na internete:
<<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre-1.htm>>
- [9] **MARRÉ, H.** 1998. *Systémy financovania cirkví v krajinách Európskej únie a v USA.* In *Revue církevního práva.* [online]. 1998. vol.10, no.2 [cit.1.2.2017]. Dostupné na internete: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/marre.htm>>
- [10] **MK SR.** 2016. *Cirkvi a náboženské spoločnosti v roku 2015.* [online]. Bratislava.[cit. 08.02.2017]. Dostupné na internete:
<www.culture.gov.sk/extdoc/6075/CNS_2015>
- [11] **MK SR.** 2016. *Prostriedky zo štátneho rozpočtu v rokoch 2000 až 2016 pre cirkvi a náboženské spoločnosti na platy duchovných a prevádzku ústredí.* [online]. Bratislava. [cit. 08.02.2017]. Dostupné na internete:
<www.culture.gov.sk/extdoc/6076/CNS_2000-2016>
- [12] **MŠVVaŠ SR.** 2016. *Správa o hospodárení.* [online].Bratislava. [cit. 23.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://www.minedu.sk/data/att/10032.pdf>>
- [13] **MK ČR.** *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností.* [online]. [cit. 08.02.2017]. Dostupné a internete: < <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>>
- [14] **MK ČR.** *Rejtrík církví a náboženských společností.* [online]. [cit. 17.05.2017]> Dostupné na internete: < http://www3.mkcr.cz/cns_internet/>
- [15] **MORAVČÍKOVÁ, M.** 2008. *Církevná politika na Slovensku po roku 1989.* [online]. 2008. [cit. 10.05.2017]. Dostupné na internete:
<http://www.mtatk.hu/interreg/kotet2/18_sz_moravcikova.pdf>
- [16] **NĚMEC, D.** 2008. *Církev a stát.* [online]. Olomouc. [cit. 14.05.2017] Dostupné na internete: <http://old.pf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/teorie-prava/Cirkev-Stat2008.pdf>
- [17] **OLEJNÍČEK, A. – MURIN, M.** 2003. *Financování církví a náboženských společností – doposud otázka bez odpovědi.* [online]. Brno : Univerzita obrany, 2003. [cit. 18.05.2017]. Dostupné na internete:
<https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/28578/mod_folder/content/0/Financov%C3%A1n%C3%AD%20c%C3%ADrkv%C3%AD%20a%20n%C3%A1bo%C5%BEnsk%C3%BDch%20spole%C4%8Dnost%C3%AD%20

%20doposud%20nezodpov%C4%9Bzen%C3%A1%20ot%C3%A1zka.pdf?forcedownload=1>

- [18] **Politika voči náboženským menšinám.** [online]. [cit 26.12.2015]. Dostupné na internete:

<http://www.multikulti.sk/ine/politika_voci_nabozenskym_mensinam.html>